

& Diakonie Parochie

Een uitgave
van het LKDB

Jaargang 25

Nummer 2

Juni 2012

Diaconale studies. *Bron, definitie, context.*

Een inkijk in de 'Collins-discussie' over de *diakon*-stam
Over de definitie van diaconie
"Vrede, gerechtigheid, missie: daar draait mijn leven om"
"Zonder caritas zou de kerk dood zijn"

Inhoud

Ter inleiding	1
Een inblik in de 'Collins-discussie' over de <i>diakon</i> -stam	2
Diaconie in Groningen en Drenthe	4
Over de definitie van diaconie	6
Nieuwe diaconale werkwoorden	8
Liefde maakt vindingrijk	10
"Vrede, gerechtigheid, missie: daar draait mijn leven om"	12
"Zonder caritas zou de kerk dood zijn"	16
Een feestje voor studenten: de Sint Maartensconferentie	18
De binnenkant van diaconie	20
Diaconale projectentocht in Delft	22
Bien Hofman wint Ab Harrewijn Prijs 2012	24
Zilveren tijdschrift in 2012	25
Bestrafen van illegaal verblijf. Wat zijn de gevolgen?	27
Hoop in ellende	29
SchuldHulpMaatje	31
Diaconie en fondsenwerving	33
<i>Om een heldere en orthodoxe kerk</i> boekbespreking	35
<i>Proeven van goed samenleven</i> boekbespreking	37
Agenda en weetjes	39
Cordaid Programma Nederland	40
Colofon	
Meditatief: <i>Rabbi Mendel over hemel en aarde</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns

U heeft het tweede nummer van de vijftiende jaargang van het tijdschrift *Diakonie & Parochie* in handen. De start ligt in het seizoen 1988-1989. De eerste eindredacteur Jan Zuidgeest, werkzaam bij het Katholiek Landelijk Verband Maatschappelijk Activeringswerk in Den Bosch, had al direct de goede toon te pakken. Veel praktische informatie, dicht bij het concrete werk blijvend. En tegelijk oog voor de noodzaak van beleid, planning, geld, samenwerken met anderen. In elk nummer vindt u een pagina terug over de zilveren jubilaris.

Vorig jaar verschenen twee grondige diaconale studies. Henk Meeuws heeft over zijn promotieboek *Diakonie. Van grondslagenonderzoek tot een pleidooi voor een diaconale mystagogie* (Narratio 2011) al de nodige inleidingen gehouden. Het boek is inmiddels herdrukt. In dit nummer leest u over het debat rond de definitie van diaconie.

Diakonie in beweging. Handboek Diaconiewetenschap (uitgeverij Kok samen met landelijk bureau DISK, 2011) is begin december gepresenteerd. De auteurs gaan uitgebreid in het eerste deel op de bijbelse en historische bronnen in. In het tweede deel komen vier trendsettende thema's vanuit de hedendaagse context in beeld, die de diaconale agenda bepalen. Tijdens de DISK Voorjaarsconferentie hebben een 20-tal mensen stil gestaan bij de inhoud van dit handboek en zich de vraag gesteld wat je er in de praktijk mee kan doen. In dit nummer leest u mee rond de oogst van de inleidingen, die Jozef Wissink en Ellen Hogema gehouden hebben.

De maand april bracht goed nieuws met de val van het gedoogkabinet Rutte. Het daaropvolgende Lente Akkoord tussen vijf partijen

bracht goed en slecht nieuws. Goed nieuws is dat een aantal armoede vergrotende maatregelen van het Kabinet Rutte zijn geschrapt. Slechts nieuws is dat een deel van de extra bezuinigingen de lage inkomens harder treft dan de midden en hogere inkomens. De aandacht voor armoede en schulden zal binnen de diaconale activiteiten niet gaan ontbreken. Evenmin de aandacht voor migranten, vreemdelingen en vluchtelingen.

Het grote oog van de mediawereld is niet gevallen op de herziening van de Vreemdelingenwet 2000 met het Wetsvoorstel Implementatie terugkeerrichtlijn (2008/115/EG). Het debat gaat erover of het verblijf in Nederland van mensen zonder geldige papieren of verblijfsvergunning legaal is en of hulp aan deze ongedocumenteerden crimineel en dus strafbaar is. De scherpe kant is er in het demissionaire kabinet een beetje afgehaald. Hoewel er nu hopelijk een minder door de Regering aangewakkerde vreemdelingenangst ontstaat, blijft Nederland pijnlijk ongestuurd voor migranten.

Ook na het verschijnen van het eerste nummer van de zilveren jaargang van *Diakonie & Parochie* liet u als lezers (m/v) positieve berichten horen. Dat horen we graag. Vertel het goede nieuws verder en werf mee aan nieuwe lezers. Dit jaar is zoals eerder aangekondigd de prijs van de jaargang opgetrokken naar 20 euro (inclusief portokosten). Elk boekje kost vijf euro en voor dat bedrag heeft u een schat aan informatie in handen. Het LKDB doet zijn best om bij de actualiteit te blijven. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.nl.

Een inkijk in de 'Collins-discussie' over de *diakon*-stam

Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK

Begin december 2011 is het Handboek Diaconiewetenschap *Diaconie in beweging* verschenen. De DISK Voorjaarsconferentie van 19 maart jl. ging er verder op in.

Jozef Wissink behandelde in zijn toespraak met name het eerste deel van *Diaconie in beweging*. Vanuit het onderzoek naar de Bijbelse bronnen gaf hij met name aandacht aan de zogenoemde 'Collins-discussie'. John Collins is een Australisch exegeet, die op zoek naar de betekenis van de *diakon*-stam een nauwgezet taalhistorisch onderzoek heeft gehouden naar de betekenis van de woorden *diakonia*, *diakonoï*, *diakonein* in de landen rond de Middellandse zee in de eerste eeuw rond het geboortjaar van Jezus van Nazareth.

Hogere diensten aan het hof

John Collins ontdekte, dat de Griekse stam '*diak*-' niet gewoon "dienen op de wijze van sla-venarbeid" betekent, maar staat voor allerlei activiteiten, die gemiddeld iets te maken hebben met "bemiddelen" en ook wel met hogere diensten aan het hof. Een paar voorbeelden. In de Septuaginta komt het woord *diakonoï* voor in het boek Esther. Het zijn daar de hofdienaren van Ahasveros. Wanneer zijn vrouw Washti weigert te verschijnen op een feest van hem, wat een ernstige belediging van deze heer der schepping is, raadpleegt hij deze *diakonoï* over wat hem nu te doen staat. Deze *diakonoï* beheren ook de wijnvoorraad van de koning. Omdat dit tot het kostbare bezit van de koning behoort, kunnen we bij deze *diakonoï* dan ook beter denken aan *ministri*, ministers, dan aan slaven. Zo noemt ook Flavius Josephus de Jood Nehemia een *diakonos* aan het hof van Artachsasta. Als je dan het boek Nehemia leest, blijkt deze diaken

de koning de wijn aan te reiken. De koning noteert zijn bedroefde gezicht en als Nehemia verklaart dat dit komt vanwege de staat van Jeruzalem dat in puin ligt, krijgt hij verlof en mandaat om daar wat aan te doen. Weer: het lijkt geen lage functie. Als Flavius Josephus aan de latere keizer Augustus een droom uitlegt, noemt hij zichzelf een *diakonos*, omdat hij als het ware bode van de hemel is bij dit interpreteren van de hemelse droom-boodschap.

Met mandaat onderweg zijn

In het Nieuwe Testament blijkt bijvoorbeeld bij de collecte van de Griekse gemeenten voor Jeruzalem de "*diakonie*" niet primair te slaan op de dienst aan de armen te Jeruzalem, maar op het mandaat, waarmee de Griekse gemeenten hun vertegenwoordigers naar Jeruzalem sturen: Paulus en zijn gezellen gaan in "*diakonie*" van de Griekse gemeenten naar Jeruzalem.

In Mt. 25, de beroemde vertelling over het grote oordeel van de Mensenzoon over de volken, waar Jezus zegt: "wat gij de minsten der Mijnen gedaan hebt, dat hebt ge aan mij gedaan", komt het woord *diakonein* slechts éénmaal voor en wel in de mond van de boken aan de linkerhand van de Mensenzoon (die dus van ons uit gezien aan de rechterkant staan). Die zeggen ineens: "wanneer hebben wij U hongerig gezien of dorstig ... en hebben wij U niet gediakoneerd?" (vers 44). Nu we eenmaal weten, dat het woord *diakonein* voor hofdienst staat, wordt dat vers in één keer veel puntiger: eigenlijk zeggen deze mensen tot de Mensenzoon, dat als ze Hem gezien hadden, ze natuurlijk meteen met wijn en wierook klaar hadden gestaan, want het zijn goede hovelingen, maar ja, ze zagen alleen wat bedelvolk en daar ga je je mooie pak toch niet vuil voor maken.

Natuurlijk blijft de boodschap hetzelfde: ook wie hoog staat, moet diep bukken. Zelfs diakens! Maar de boodschap klinkt wat scherper naar die mensen, die liturgie en verkondiging de eigenlijke *core business* van de kerk vinden en daarom de diaconie wat naar achteren schuiven: deze hofdienars worden hier op hun nummer gezet.

Armenzorg

Soms slaat het woord *diakonein*/*diakonos* wel op daden van armenzorg. De vraag moet nu andersom gesteld worden: hoe komt het, dat *diakonein* dat óók kan betekenen? Misschien is het wel, omdat daarmee de zorg voor de mens in nood als de eigenlijke hofdienst, dienst namelijk in het Koninkrijk van God wordt gezien. En dan zitten we ineens vlak bij de stelling van Henk Meeuws in zijn in oktober verschenen proefschrift, dat alle dienst aan de armen eredienst is, dienst aan Christus Koning, evenzeer of misschien nog meer dan de liturgische eredienst.

Is die 'Collins-discussie' belangrijk?

Ja en nee. Wie de Schriften goed wil verstaan, moet natuurlijk goed leren lezen en als dan blijkt dat iets tot dan toe niet goed genoeg gelezen is, dan is dat belangrijk. Moeten de diakenen in de Protestantse Kerk Nederland nu meer aan catechese gaan doen en minder aan zorg voor de mensen in nood? God verhoede het. Moeten we deze zorg voor de mens in nood *caritas* noemen en niet meer diaconie? Ach, van mij hoeft dat niet: beide termen hebben hun voor- en hun nadelen. In die zin moet je het belang van die discussie niet overdrijven en de zaak ook niet te direct willen toepassen. Als ik kijk naar het werk voor de mensen in nood, zoals dat momenteel in de kerken gebeurt, dan wijst het Griekse woord wel op iets, dat wel eens vergeten wordt. Ik denk aan de zaak van de bemiddeling van diaconie naar het geheel van de gemeente toe, aan de ontschotting van de zorg voor de mens in nood ten aanzien van de andere functies in de kerk. Er moeten verbindingen ontstaan tussen de zorg voor de mens in nood en de liturgie: denk aan concrete voorbeden. Maar ook de catechese wint erbij, wanneer bijvoorbeeld belijdenis- of vormselcatechesanten als deel van hun

Jozef Wissink in actie
[Foto: Peter de Bie]

inwijding in de geheimen van het geloof en in de gemeente kennis maken met wat er aan zorg voor de mens in nood gebeurt en wat de zorgers daar zelf voor hun geloof aan opdoen. En hier ligt volgens mij belangrijk werk voor de ambtelijke diakens en voor diaconale en ongewijde professionals. Ik bedoel: de armenzorg is taak van iedere christen en de diakens en diaconessen en andere professionals op dit gebied zullen daar natuurlijk ijverig aan mee doen, maar zij zouden er verantwoordelijkheid voor kunnen dragen, dat de verbindingen goed gelegd worden. Dat is een essentiële taak voor de kerk.

H. Crijns, e.a., (red.), *Diaconie in beweging. Handboek Diaconiewetenschap*, Kok en DISK, Utrecht en 's-Hertogenbosch, ISBN 9.789043.504539, 464 pag. € 34,90 (incl. portokosten); te bestellen bij info@disk-arbeidsdpastoraat.nl.

Diaconie in Groningen en Drenthe

Ellen Hogema is coördinator van Solidair Groningen-Drenthe
en voorzitter van de redactie van Diaconie in beweging

Ik vertel een en ander over het tweede deel van *Diaconie in beweging* vanuit mijn praktijkervaringen in Noord-Nederland en de contexten van vandaag. Wat heb ik en vooral de mensen waarmee en waarvoor ik werk aan deze diaconale studie in de praktijk, zowel wat inspiratie betreft als methoden voor activiteiten?

Solidair Groningen & Drenthe

Eerst iets over Solidair Groningen & Drenthe. We zijn een kleine stichting voor katholiek maatschappelijk activeringswerk. Solidair Groningen & Drenthe heeft als doel katholieken en anderen de helpende hand te bieden bij het vorm geven aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. De bron waaruit wij werken is de katholiek sociale leer. Heel concreet doen we dat door het stellen van vragen (bewustwording), het wijzen van wegen (adviseren), overdragen van kennis en het

organiseren van projecten waardoor vrijwilligers kunnen bijdragen aan sociale cohesie en het tegengaan van sociaal isolement.

Wat heeft een vrijwilliger aan *Diaconie in beweging*?

Mijn eerste reactie op deze vraag luidt: niet veel. Het is een studieboek over diaconie voor studenten en professionals op een behoorlijk abstractieniveau. Niet dat er geen vrijwilligers zijn die dat niet kunnen lezen, maar het staat in eerste instantie te ver af van hun activiteiten. Toch is het goed dat dit Handboek Diaconiewetenschap er is, ook voor vrijwilligers. Ik ben erg voor de doordinking van waar je mee bezig bent. Niet louter handelen in de situaties die je tegen komt en problemen oplossen. Tenzij er acute situaties zijn natuurlijk. Ik zie hoe belangrijk het is om regelmatig gevoed te worden in je inspiratie. Om weer te ontdekken waarvoor je het allemaal doet. Zo zie ik mensen enthousiast worden voor diaconie wanneer je met hen op zoek gaat naar de theologische bronnen en vragen die inherent zijn aan de diaconie. Het zijn vaak de grote vragen naar 'Hoe willen wij met elkaar omgaan in onze samenleving?', 'Waarin zoeken wij onze veiligheid en vertrouwen?' en 'wat is nu echt belangrijk in het leven?'. Diaconie staat in een geschiedenis, het staat in een traditie, het staat in een theologie: letterlijk: het spreken over God. Want diaconie is geloven. Diaconie is niet los verkrijgbaar, maar heeft alles te maken met hoe je in het leven en in de samenleving staat. Het is blijkbaar

Ellen Hogema introduceert *Diaconie in beweging*
[Foto: Peter de Bie]

voor mensen verrijkend om dat te ontdekken. Om op zoek te gaan naar de antwoorden op de 'grote vragen'. Voor 'grote vragen' zijn ook 'grote verhalen' nodig. Verhalen van vorige generaties en hoe die tegen geloof en samenleving aankeken, verhalen over de antwoorden die zij gevonden hebben door de eeuwen heen. Daarvoor is het eerste deel van het boek belangrijk.

Het tweede deel van *Diaconie in beweging* gaat in op vier thema's uit de huidige samenleving. Het zijn thema's die iedereen die actief is in de diaconie zal herkennen. Het zijn globalisering, de verzorgingsstaat, migratie, en lijden. Ze bepalen de agenda van diaconie.

Analyseren en projectmatig werken

Zodra je wilt gaan handelen is het van wezenlijk belang dat je eerst een goede analyse van de situatie maakt. Wat is er precies aan de hand? In het project 'Doen en Meedoen', om scholen te begeleiden in het omgaan met armoede onder kinderen, merk ik dat mensen in beweging komen als ze horen om hoeveel kinderen het in Nederland gaat of over het aantal kinderen in de eigen gemeente. Als ze dan de rapporten van het Cultureel Planbureau horen over de oorzaken en de gevolgen van armoede, zijn ze ervan overtuigd dat ze daaraan moeten gaan werken.

Wij werken zelf projectmatig en ik voorzie dat de lokale kerken meer op die manier gaan werken. Want als je minder menskracht en financiën tot je beschikking hebt, moet je voor je begint beter weten wat je wilt gaan doen en met wie. Niet zomaar beginnen, maar eerst weten wat en waarom je een situatie wilt veranderen. Als er een vraag bij mij komt van een kerk dat ze meer aan diaconie willen doen, zichtbaarder willen worden in de wijk, is mijn eerste vraag: waarom? Wie zit er op de kerk te wachten? In antwoord gaan mensen vertellen waarom hun parochie belangrijk is en komen er prachtige verhalen en inspiratie op tafel. Op basis daarvan praat ik met hun over wat de sociale leer is. Wat is onze geschiedenis en theologie? Vervolgens maken we een werkplan. En dit alles in drie bijeenkomsten. In een parochie wordt nu een paar keer per jaar na de viering op zondag een (thema)bijeenkomst georganiseerd onder genot van koffie

en zelfgemaakte taart. En met een goede inleiding, want dat past in de parochie met hoog opgeleide mensen. Inhoudelijke kennis en een goede methodiek zijn wezenlijk voor een goed ingebedde diaconie.

Relaties aangaan met anderen

Een ander punt dat in het Handboek bij presentie en migratie uitgewerkt wordt, herken ik ook zeer in mijn werk. Dat is het belang van een relatie aangaan met anderen. In het daadwerkelijk contact met een ander ontstaat er verbondenheid. Die maakt dat de ander niet langer een vreemde is maar als het ware een stukje van jezelf wordt. Ik zie hoe mensen meer mens worden, en ook meer een gelovig mens worden. Het is een leerproces wat daar gebeurt. Met name in het contact met iemand die een totaal ander leven leidt dan jijzelf, leer je wie jezelf bent en wat de ander nodig heeft. Het klinkt misschien wat zwaar, maar ik heb zelf ervaren hoe taal, tijd, cultuur, leeftijd, sekse weg vallen. Alsof alles op z'n plaats valt, er absolute gelijkheid is: (voorbeeld Filippijnen). Alsof God daarbij aanwezig is. Daarom werken wij veel aan dialoogactiviteiten. Tijdens de Dag van de Dialoog gebeurt het al in de training van de gespreksleiders. En in de dialoog met moslims, hoe kwetsbaar ook. In de regiobijeenkomst van moslims en christenen in Groningen ontstond er een gesprek over populisme en waarom christenen niet opstaan om hun mond open te doen over de situatie van moslims in Nederland. Toen bleek dat zij dachten dat wij een politieke machtsfactor zijn. Maar zo zien wij onszelf niet, en we zien ook onze plek in de samenleving niet op die manier. Toch kwamen we erop uit dat we meer zouden kunnen doen.

H. Crijns, e.a., (red.), *Diaconie in beweging. Handboek Diaconiewetenschap*, Kok en DISK, Utrecht en 's-Hertogenbosch, ISBN 9.789043.504539, 464 pag. € 34,90 (incl. portokosten); te bestellen bij info@disk-arbeidsdpastoraat.nl.

Over de definitie van diaconie

Hub Crijs is directeur van landelijk bureau DISK
en Henk Meeuws is diaconaal onderzoeker

Henk Meeuws heeft zijn doctorstitel te danken aan een grondig onderzoek naar de grondslagen van diaconie, dat hij eindigt met een pleidooi voor een diaconale mystagogie.

In hoofdstuk 5 zoekend naar antwoord op de vraag 'Wat is diaconie?' houdt Henk Meeuws twee inzichten overeen, die hij eerder als mogelijk antwoord in beeld heeft gekregen: ten eerste: Liefde tot God en tot de naaste versmelten (*ubi caritas et amor, ibi Deus est*) en ten tweede: Het wezen van de Kerk komt tot uitdrukking in een drievoudige opdracht: de verkondiging van Gods Woord (*kerugma-martyria*), het vieren van de sacramenten (*leiturgia*), de dienst van de liefde (*diaconia*). Deze opdrachten veronderstellen elkaar en zijn niet te scheiden (Paus Benedictus XVI, *Deus caritas est*, par. 25).

Pragmatische en inhoudelijke definities

Het onderzoek naar wat diaconie is, startte Meeuws in hoofdstuk 1 met een eerste pragmatische werksomschrijving: "diaconie is het geven van personele en/of financiële steun aan mensen in nood" (blz. 66). Deze definitie geeft

geen uitsluitel over de intrinsieke waarde van diaconie, noch over het subject ervan. Als tweede kwam de definitie van het Landelijk Pastoraal Overleg uit 1988 aan bod: "Diaconie is allerlei manieren waarop groepen van christenen (waaronder parochies) zich solidariseren met mensen in nood en/of meewerken aan het oplossen van maatschappelijke problemen" (blz. 78). Deze omschrijving bepaalt globaal het collectieve subject, het object (voor wie?), de actie en de actievormen van diaconie. Onbenoemd blijven de motieven voor subject en object, de resultaten, en de band met andere kerkelijke activiteiten. De definitie sluit uit dat individuen aan diaconie doen. Theologische onderbouwing komt niet aan bod. In hoofdstuk 5 beziet Meeuws wat Hub Crijs in *Definities van diaconie vanuit katholieke bronnen* aan definities en omschrijvingen verzameld heeft uit allerlei diaconale artikelen, beleidsnota's van bisdommen en studies tussen 1982 en 2006 (zie www.rkdiaconie.nl onder dossier diaconie). Het in deze bronnen gevoerde definitiedebat brengt veel meer elementen / aspecten van diaconie in beeld, zodanig dat de omschrijving van het subject verruimd wordt (ook individuen), het object gezicht krijgt (als beeld van God), de actie verrijkt wordt (meer theologisch) en de actievormen met andere kerkelijke activiteiten verbonden raken. Het definitiedebat vult als het ware de pragmatische definitie van het LPO met theologische en ecclesiologische dimensies en omschrijvingen. En toch wordt er in al die omschrijvingen ten aanzien van de eigen aard van diaconie onvoldoende diep gegraven.

Inhoudelijke definities

Op zoek naar die eigen aard presenteerde Henk Meeuws in het tweede hoofdstuk van zijn onderzoek een normatief concept van diaconie: "Al dat concrete handelen dat door

wie dan ook - christen of niet, hoe dan ook gemotiveerd, op grond van een kerkelijke opdracht of niet, individueel of collectief of in welk verband dan ook - ten behoeve van noodlijdenden verricht wordt met als enige doel dat die mens in nood in menselijke waardigheid en bestemming erkend wordt en 'terecht' (tot zijn/haar recht) komt" (blz. 118). Deze normatieve benadering laat een breed uitgangspunt zien, theologisch onderbouwd, verbonden met andere kerkelijke taken. Die brede theologische visie ondervond evenwel in het praktijkonderzoek van het bisdom Breda weinig weerklank, zoals hij in het tweede hoofdstuk uiteen heeft gezet.

De normatieve omschrijving is gebaseerd op het uitgebreide onderzoek van H. Haslinger *Diakonie zwischen Mensch, Kirche und Gesellschaft* (1996). Haslinger komt na 692 pagina's onderzoek over de praxis, het subject en het begrip 'diaconie' (door Henk Meeuws in zijn studie uitvoerig toegelicht) tot de volgende omschrijving: "Diaconie als onvoorwaardelijke verantwoordelijkheid naar de maat van de eeuwige en als praxis van de navolging van Jezus Christus is de onmisbare en blijvende dimensie van het christelijk geloof. Zij stemt de gehele christelijke praxis van de mensen erop af, dat mensen in deze praxis de levensmogelijkheden ontvangen die overeenkomen met hun waardigheid voor God, en dat zij in de verbreking van de dwingende banden in hun leven en relaties de weldadigheid van het Rijk Gods reeds in aanzet kunnen ervaren. Als realisatie van het van Godswegen geboden menswaardige menszijn aller mensen bevat ze wezenlijk een voorkeursoptie voor noodlijdenden; in de christelijke praxis ervaren zij noodleniging door solidaire hulp en bevrijding door maatschappijverandering." (Meeuws, blz. 309).

In deze uitvoerige omschrijving komt het ontvangende karakter van diaconie in beeld als een gave, die weldadig is voor subject en object. Er is een samenhang met de andere taken van de kerk, maar beslissend is of in alle handelen recht wordt gedaan aan het subject-zijn en het subject-worden van de noodlijdenden. In dat onderscheid verzet Haslinger zich tegen het object-denken dat in veel diaconie aanwezig is, voortkomend uit een dualistisch

denken rond kerk en samenleving en over de verhouding tussen heil en onheil. De definitie verlegt de vraag 'Wie is God?' naar 'Waar is God?' en wijst daartoe de openbare kracht van God in de armen en noodlijdenden aan. Het specifiek christelijke van diaconie bestaat hierin dat christengelovigen in het present zijn bij armen, in het dienen van de armen (wie dan ook) Gods zelfgave mogen zien en ontvangen, in Zijn aanwezigheid en werken kunnen participeren, en aldus zelf bemiddelaars kunnen zijn van Gods aanwezigheid en werken, en zo God eren. Daarom stelt Haslinger aan het einde van zijn boek: "Diaconie is ... onverkort sacrament van Gods liefde".

Ecclesiologische, sacramentele en mystagogische lading

In het vervolg van het hoofdstuk gaat Henk Meeuws in op het onderlinge verband tussen diaconie en liturgie, pastoraat en verkondiging als vormen van 'zelfvoltrekking' van de kerk. De eigenheid van diaconie als sacrament van Gods liefde komt in beeld, waarna Henk de vraag stelt of een brede of smalle visie nodig is bij diaconie of caritas. Het wekt geen verbazing dat hij kiest voor een breed begrip van diaconie. In de argumentatie voor deze visie komt ook de zogenoemde 'Collins-discussie' uitvoerig in beeld, waarbij Henk Meeuws niet meegaat in de stelling dat het onderzoek van Collins zou leiden tot een inperken van de brede visie die hij eerder met hulp van Haslinger uiteen zette. Het debat eindigt met diaconie begrepen als eredienst. Die duiding geeft Meeuws de aanzet om in hoofdstuk 6 van zijn onderzoek de mystagogische leerweg aan te nemen als een praktijk, waarin Godsontmoeting zich openbaart in het diaconale doen.

Henk Meeuws heeft met zijn boek een forse bijdrage gegeven aan diaconie

[Foto: Hub Crijs]

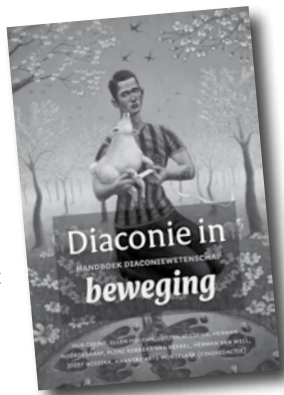

Henk Meeuws, *Diaconie. Van grondslagenonderzoek tot een pleidooi voor een diaconale mystagogie*, Narratio Gorinchem, 2011, ISBN 978.90.563.933.8, 458 pag., Prijs € 29,50 (bestellen: www.narratio.nl).

Nieuwe diaconale werkwoorden

Hub Crijns, Ellen Hogema en Herman van Well zijn redacteurs van *Diaconie in beweging*

In het Handboek Diaconiewetenschap *Diaconie in beweging* buigt de redactie zich na een omvangrijke verkenning van de heden-daagse context en vier belangrijke dominante kaders daarin op de gevonden antwoorden als het gaat om de definitie van diaconie.

Opbrengst: werkwoorden

In *Barmhartigheid en Gerechtigheid* is door de redactie gekozen voor de volgende definitie van diaconie: "Onder diaconaat / diaconie verstaan we het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving (Crijns, e.a., 2004, 392)".

In deze formulering wordt diaconie concreet ingevuld met werkwoorden: voorkómen, opheffen, verminderen, mee uithouden van lijden en nood en scheppen van rechtvaardige verhoudingen. Op grond van de studies in het tweede deel van *Diaconie in beweging* blijkt dat, naarmate diaconaat 'groter' wordt en de complexiteit toeneemt, er behoefte is aan het noemen van meer werkwoorden.

Als de ene mens de ander helpt, is dat niet zo ingewikkeld. Diaconaat is een roeping voor ieder die Jezus Christus wil volgen, een persoonlijke opdracht. 'God liefhebben boven alles' gaat direct gepaard met 'de naaste liefhebben als jezelf'. Gods liefde gaat uit naar de mens in armoede, nood, pijn en zorg. Een christen leeft in de navolging daarvan, zoals Jezus dat onder woorden brengt in de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan: geraakt worden door nood, barmhartigheid bewijzen.

Het toevoegen van sociale problematiek, maatschappelijke ordeningen en structurele problemen maakt diaconie ingewikkelder. Want dan moet de inzet van personen georganiseerd worden en er moet gedacht worden in termen van bredere verbanden, planning, langere termijnen, later te bereiken doelen, politieke mogelijkheden en sociale oorzaken. Dat leidt

tot meer 'diaconale' werkwoorden.

Diaconaat vindt dus plaats op persoonlijke individuele basis, als gemeenschap voor de eigen leden en door bij te dragen aan het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.

Studeren

In de artikelen over globalisering en verzorgingsstaat zien we een opvallende overeenkomst. De problematieken die geschetst worden hebben altijd persoonlijke consequenties, maar zijn in oorsprong en vaak ook in uitwerking bovenpersoonlijk. Dat geldt zowel voor zij die besluiten nemen en tot actie overgaan als de mensen die de gevolgen daarvan moeten dragen. Dit vraagt voor diaconie om blijvend en consequent te (leren) denken vanuit het perspectief en belang van de armen en zwakkeren, ook in wereldwijde verbanden en politieke en economische structuren. Dat verlangt naast concreet contact en ontmoeting ook om kennis en inzicht die slechts verworven wordt door studie. Als nieuw werkwoord bij de definitie van het Handboek noemen we 'studeren'.

Samenwerken – verbanden leggen

Bij globalisering gaat het om uitwerking van de verwevenheid tussen economie, politiek, techniek en cultuur. Daarbij zet de economie

veelal de trend. Dat heeft gevolgen voor o.a. arbeid, migratie en armoede. Een veranderende economische situatie kan er mede toe leiden dat een overheid de praktijk van hulp aan sociaal zwakkeren wijzigt. Soms wordt de gewijzigde visie gecamoufleerd door een taalspel. We spreken niet meer van een verzorgingsstaat, maar van een participatiemaatschappij. Concreet betekent dit een groter beroep op de eigen draagkracht en daadkracht van burgers en maatschappelijke verbanden en dus minder op de overheid. De overheid stelt echter, buiten de vraag wat het kost, zelden de vraag wat deze gewijzigde visie voor de positie en situatie van sociaal zwakken betekent. Voor diaconie en diaconiewetenschap is bezinning op de consequenties hiervan in het publieke domein nodig. 'Samenwerken' en 'verbanden leggen' bestempelen we als nieuwe werkwoorden.

Openstaan – bemiddelen – verzoenen

De artikelen over migratie wijzen op het eigen perspectief van diaconie in het verband met migranten. Hier is feitelijk sprake van uitbreiding van het diaconale veld. Een migrantenkerk of parochie is een gemeenschap van mensen van elders uit de wereld, die hier samen kerk willen zijn. Autochtone perspectieven belemmeren evenwel gemakkelijk het zicht op de diaconale initiatieven in en van de migrantenkerken. Het verlaten van het land van herkomst en het binnenkomen in een nieuw land is vaak een religieuze ervaring. De verbondenheid van geloof met de specifieke behoeften van migranten zijn moeilijk te vangen in de theologische begrippenkaders van autochtone kerken. We vinden als nieuwe werkwoorden: 'openstaan' (voor inbreng van anderen en voor nieuwe wegen), 'bemiddelen' (door intercultureel bruggen te bouwen) en 'verzoenen'.

Erkennen van het eigene van anderen – relaties onderhouden – pleitbezorgen

Immigratie kan om diverse redenen plaatsvinden, maar in elk geval ook omdat christenen

uit andere delen van de wereld het noodzakelijk achten hier het evangelie (opnieuw) te komen brengen. Dus zending in een omgekeerde beweging en dat impliceert ook een andere culturele visie als het gaat om het gebruik en interpretatie van de bijbel. Men komt als zendeling. Daarnaast komen buitenlanders naar Nederland als vluchteling. Immigratie, vooral van christenen, vraagt herkenning en erkenning door Nederlandse christenen. Gemakkelijk kunnen in dit kader onderscheid en verschil verworden tot uitsluiting, die de eenheid van christenen bedreigt. Machtverskil kan de communicatie tussen mensen met een verschillende culturele herkomst belemmeren. We achten de werkwoorden 'erkennen van het eigene, de eigenheid van anderen', 'afzien van intern denken vanuit segregatie', 'onderhouden van relaties' en 'ruimte geven' relevant voor diaconie.

Ontmoeten – present zijn – bidden

In het artikel over lijden wordt duidelijk dat lijden vele vormen kent. Er wordt uitgebreid gereflecteerd op het lijden waarop wij als mensen wat betreft de oorzaken geen grip hebben. Duidelijk wordt dat lijden en diaconaat nauw met elkaar verbonden zijn. Presentie als diaconale werkvorm laat zien dat in de tragiek van lijden, mede-lijden en mededogen leiden tot nabijheid en acceptatie, in plaats van uitsluiting. Tegelijk is er de taak om lijden waar iets aan te doen is te bestrijden. Het gaat er in de diaconale betrokkenheid op lijdenden niet om een oplossing te vinden, maar om de mens als mens. Daarin zijn wederkerigheid en respect de basis voor hoe we met elkaar omgaan. Dit vinden we terug in andere aspecten van de verbondenheid tussen diaconaat en lijden, zoals troosten, zalven, bidden, zorgen en elkaars gaven erkennen. Werkwoorden als 'ontmoeten', 'met aandacht present zijn' en 'voorbereiden (doen) verrichten' zijn essentieel.

Hub Crijns, Ellen Hogema, Lützen Miedema, Herman Noordegraaf, Ploni Robbers-van Berkel, Herman van Well, Jozef Wissink en Hanneke Arts-Honselaar (eindredactie), *Diaconie in beweging. Handboek diaconiewetenschap*, uitgeverij Kok en landelijk bureau DISK, 2011, ISBN 9789043504539, 500 pagina's, Prijs 34,90 euro (excl. verzendkosten). Bestellen kan via www.disk-arbeidspastoraat.nl.

Liefde maakt vindingrijk

Gerard Groener is lid van de jury Ariëns Prijs van het aartsbisdom Utrecht

Het Aartsbisdom Utrecht reikt om de drie jaar de Ariëns Prijs voor Diaconie uit aan een diaconale activiteit uit het aartsbisdom. In dit eerste deel van een tweeluik komen de voorgedragen projecten uit de edities van 2003, 2007 en 2010 in beeld: liefde maakt vindingrijk.

Diaconie is zorg, aandacht, hulp, troost

Een groot aantal projecten (20) is onder te brengen onder de noemer: aandacht, zorg, troost, hulp, enzovoort, binnen de eigen geloofsgemeenschap en/of in dorp, wijk en stad. Het theologisch kernwoord is barmhartigheid. We zien een grote verscheidenheid in aandachtsvelden: de jaarlijkse verzorging van kerstpakketten, aandacht voor zieken en eenzamen, ouderenzorg, hulp bij het verwerken van verlies, enzovoort. Een ontroerend initiatief is het maken van 'troostdekentjes' voor ouders die een kindje verloren door vroeggeboorte of door overlijden kort na de geboorte. Diaconie van langere adem komt in beeld in 'maatjesprojecten', waardoor mensen letterlijk weer op verhaal komen, de weg terugvinden naar anderen, en wegwijs raken in onze ingewikkelde maatschappij. Er bestaat een stichting voor gehandicaptenvoetbal. Er zijn inloopadressen en instanties met een meer open aanbod, waarbij (ook financiële) hulp op maat wordt gegeven.

In elf van deze projecten speelt een parochie of inter-parochieel verband de centrale rol. Soms groeit een initiatief uit tot een regionale en zelfs landelijke aanpak, zoals bij de troostdekentjes en het gehandicaptenvoetbal. De kerstpakkettenactie gebeurt meestal oecumenisch, vaak in samenspel met sociale voorzieningen van de plaatselijke overheid. Het open

aanbod voor inloophuizen, maatjesprojecten en sociale hulpverlening wordt gedragen of gesteund door de (inter-)parochiële Caritas (PCI) of Vincentiusvereniging of het betreft een oecumenisch initiatief als een interkerkelijke hulpdienst of een pastoraal café voor (ex) psychiatrische patiënten. Bij deze initiatieven wordt soms samengewerkt met de burgerlijke gemeente. Eén project had indirect verbinding met parochiële diaconie: het project 'Even bijtanken' voor sociale minima vanuit de Stichting Arbeidspastoraat Twente.

Bondgenootschap met armen

Een groter aantal projecten (21) richt zich op maatschappelijk onrecht, uitsluiting en armoede. Het theologisch kernwoord is werken aan gerechtigheid. Van alle negen projecten uit 2004 zijn er vier gericht op asielzoekers. In 2007 komen daar nog twee projecten bij. Men combineert hierin zorg voor mensen en maatschappelijke actie. Vanuit de betrokkenheid

bij noodopvang groeit solidariteit, en daaruit weer het ondernemen van actie, primair naar de (vooral gemeentelijke) politiek, maar ook naar de kerken. De arme kant van Nederland komt in 2007 en 2010 in beeld met zeven projecten. Aandacht voor de nood (en soms ook de kracht) van armen, gaat samen met bewustmaking in maatschappij en kerk en met het daadwerkelijk verbeteren van het lot van armen. We zien creatieve projecten: een kunstatelier voor mensen met een uitkering, een diaconaal regionaal netwerk dat ontwikkelingen op de voet volgt en actie onderneemt, en het in 2010 bekroonde fotoproject 'De ongeziene gezien'. Twee motto's van projecten karakteriseren in feite al deze projecten: 'armoede is onrecht'

en 'de ongeziene gezien'. Parochies zijn hier meestal niet initiatiefnemer of drager, soms een geïnspireerde pastor. Een parochie is wel een van de organisaties die men bewust wil maken van de armoede om de hoek, bijvoorbeeld met hulp van 'ATD vierde wereld'. In het gunstigste geval worden parochies bondgenoten of vindt men bondgenoten binnen parochies.

Multiculturele of interreligieuze diaconie

Een derde groep initiatieven betreft de multiculturele en multireligieuze samenleving. De meest voorkomende strategie is het arrangeren van wederzijdse ontmoeting. Vaak gebeurt dit bij speciale gelegenheden: vredesweek, migrantenweek of islamitische feestdagen (opvallend: nauwelijks bij christelijke feestdagen). Allereerst pastores, maar ook parochies, spelen een sleutelrol. Een eigen plaats komt toe aan het buurtpastoraat als presentie namens de kerken in de wijk en voor buurtbewoners. Het initiatief van de Gideonsbende in Maarsse werkt vooral via het internet en is daarin baanbrekend. Men signaleert problemen en geeft impulsen aan mensen om zelf in actie te komen.

Diaconie wereldwijd

Een eigen karakter hebben de 11 projecten, die zijn aan te geven als: diaconie over de grens, wereldwijd. Meestal is er een persoonlijke band van een of meer parochies (en soms ook het dorp) met iemand uit de eigen kring die zich ginds inzet voor ontwikkelingswerk en/of missionering. Het startpunt kan ook liggen bij een parochiaan die op vakantie geraakt is door de nood en de omstandigheden aldaar. Of er klopt iemand uit de derde wereld aan bij de pastorie en dat wordt het startpunt van een daadwerkelijke solidariteit. Het 'ginds' kan Afrika (4 keer), Zuid-Amerika of Vietnam zijn, maar ook Roemenië, Rusland, en zelfs een uitwisseling met ouderen vlak over de Nederlands/Duitse grens. Parochies nemen het voortouw of zijn betrokken. In verband met de fondsenwerving wordt er vaak een stichting opgericht, soms oecumenisch. De solidariteit met mensen elders gebeurt ook door uitwis-

selingsprogramma's: mensen van hier naar daar om een bijdrage te leveren, en van daar naar hier om hun wijze van geloof en leven te delen. Vooral jongeren zijn hiervoor te bewegen.

Jong geleerd is oud gedaan

Een vierde categorie van projecten combineert voor jongeren concrete diaconale actie met inwijding in de geloofsgemeenschap en in de christelijke traditie. Van de zeven projecten blijft een gedeelte dicht bij huis: een spaaractie voor een heel concreet doel door kinderen die de eerste communie doen, of allerlei plaatselijke realisaties van de katholieke landelijke actie DiaconAction voor jongeren. Een ander deel sluit aan bij de vorige groep projecten: een groep jongeren van de parochie spaart zelf de reis bij elkaar en vertrekt voor enkele weken naar bijvoorbeeld Afrika voor bouwactiviteiten en ontmoeting met jongeren daar. Het maakt diepe indruk op de jongeren. Zij worden vanuit de parochie uitgezonden en doen daar weer verslag. Soms wordt het hele dorp erin betrokken. Een uniek initiatief is de Adventsfakkeloftocht in Deventer voor jongeren uit de hele stad, waarbij ook moslimjongeren deelnemen. Een heel eigen vorm van ontmoeting.

Door religieuzen en interkerkelijke initiatieven

Zes projecten worden gedragen door een religieuze gemeenschap of een interkerkelijke stichting als Kerken en Buitenlanders in Utrecht. We zien een combinatie van betrokkenheid op mensen aan de rand van onze maatschappij en interne geloofsbeziinning en gebedsleven. Het meest uitgesproken voorbeeld daarvan vormen de Egidius-gemeenschappen. De groep in Apeldoorn draagt bijvoorbeeld het bekroonde fotoproject van 2010. Spiritualiteit, maatje worden, vriendschap buiten eigen kring zijn de kern en grond voor de inzet, zoals bij leefgemeenschap 'De Wonne' in Enschede of het Meester Geertshuis in Deventer (genoemd naar Geert Grote, de stichter van de Moderne Devotie).

De boekjes *Mag ik van jou een naaste zijn?* uit 2007 en *Ga en doe evenzo* uit 2010 zijn digitaal te downloaden op <http://www.dkci-utrecht.nl/downloads.htm>

“Vrede, gerechtigheid, missie: daar draait mijn leven om”

Interview met Jan Maasen,
medewerker Dienen en
missiesecretaris van
het bisdom Rotterdam

Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK

Jan Maasen met het beeld van de voor diaconie belangrijke
Sint Laurentius

“In het bisdom Rotterdam heb ik tussen 1984 en 1993 gewerkt als missiesecretaris. Dat was een mooie functie, omdat vredeswerk, ontwikkelingssamenwerking (lees gerechtigheid) en missie de kernwoorden zijn. Dat werk krijgt elk jaar in september met de Vredesweek een belangrijke impuls. De Vastenactie hoort erbij en andere campagnes van de missieorganisaties. Werk genoeg. Tussen 1983 en 1993 ben ik ook redacteur Kerk en Samenleving en Diaconie geweest van de *Handreiking Vrijwilligers in het Pastoraat*. Na de eerste uitgave als losbladig Handboek zijn er in die tien jaar steeds actuele supplementen gemaakt. Samen met Jozef Baas heb ik in de Pastorale School van het bisdom Rotterdam de cursus Diaconie gegeven. Het was steeds een praktisch curriculum hoe je vanuit de praktijk van de parochie diaconie kon oppakken, en door de samenwerking met het arbeidspastoraat was er een sterke band naar allerlei sectoren van de samenleving.”

Jan Maasen is in 1956 geboren in Bussum. Hij volgt Gymnasium B op het Vitus College. De Pax Christi Voettocht in Den Bosch in oktober 1973 betekent een *life changing event*. Jan gaat in de rest van zijn leven voor vrede en gerechtigheid. Hij studeert andragologie in Utrecht en woont vanaf 1978 in het Lukas-huis, een leefgemeenschap, die in Utrecht een follow-up voor de deelnemers aan Pax Christi voettochten organiseerde. Vanuit dit vredeshuis zijn allerlei activiteiten ondernomen voor Pax Christi en het Interkerkelijk Vredeberaad (IKV). Jan ontmoet tijdens die activiteiten zijn echtgenote Desirée van der Hijden en zij trouwen in 1985. Jan volgt voor zijn studie een stage bij Pax Christi, en wordt eind 1979 secretaris van de dekenale MOV

Naar Ecuador en kerkopbouw

“In 1991-1992 was er bij gelegenheid van 500 jaar Latijns-Amerika een uitwisseling met Ecuador. Ik heb aan die reis meegedaan en heb het werk van inheemse lekenmissionarissen daar bezocht. Die reis heeft flinke indruk op me gemaakt. Dat leidde er toe dat ik in 1993 medewerker kerkopbouw ben geworden in het bisdom. Want het is interessant om te zien hoe in Latijns-Amerika aan kerkopbouw wordt gedaan. Het is nog veel interessanter om het hier in Nederland te doen. Ik had toen mijn Post Academie Opleiding Kerkopbouw afgerond. De vacature gaf me de kans om met kerkopbouw aan de slag te gaan. Tegelijk zijn de jaren negentig de jaren dat de krimpeconomie van de kerk zichtbaar wordt. Door de terugloop van kerkgangers, pastores en financiën moeten parochies steeds meer samenwerken en wordt het zoeken en werken aan nieuwe vormen van kerk-zijn steeds lastiger. In 2003 komt er in het dekenaat Het Groene Hart een functie vrij als medewerker arbeidspastoraat en diaconie. Wij woonden in die tijd in Alphen aan de Rijn. Na zoveel jaren vanuit het bisdombureau gewerkt te hebben, was het aantrekkelijk om plaatselijk en regionaal te werken, meer op de samenleving gericht, actiever op de lokale kerk betrokken. Ik kon er gerechtigheid en vrede concreet inhoud gaan geven. Ik heb tussen 2003 en 2006 deze functie vervuld. Daarna werd het dekenaat afgebouwd. Ik kon gelukkig weer terecht bij

groep Utrecht en secretaris van de landelijke Pax Christi-IKV-kern in de rooms-katholieke kerk. Hij is bestuurder van Pax Christi tussen 1980 en 1986. Zijn afstudeerscriptie *Vredesopvoeding en Andragologie. Bouwstenen voor een vredesandragogiek* in 1982 legt de band tussen andragologie en vredesvormingswerk. Begin jaren tachtig ontstaat er grote werkloosheid in de wereld van vormingscentra en welzijnswerk. Na zijn afstuderen is Jan twee jaar werkloos en vindt dan tijdelijk werk bij de Federatie voor vormingscentra voor vredesvormingswerk. In augustus 1984 wordt hij missiesecretaris in het bisdom Rotterdam. Jan verhuist in 1985 naar Den Haag, waar hij als missiesecretaris en later zijn vrouw Desirée als pastoraal werkster hun werklevens verbinden met het bisdom Rotterdam.

het bisdom Rotterdam, vanaf 2005 als parttime medewerker Dienen en vanaf 2009 fulltime. Tot mijn verrassing kwam er in 2008 - mede door bezuinigingen natuurlijk - het pakket van missiesecretaris weer bij. Zo kwam een cirkel weer rond.”

Arbeidspastoraat en diaconie in Het Groene Hart

“Een belangrijke impuls voor de diaconale insteek van de parochies is de ontwikkeling geweest van het Diaconaal Jaar in Alphen aan den Rijn met als insteek de Werken van Barmhartigheid. In feite heeft de reeks twee jaar in beslag genomen. De Werken van Barmhartigheid zijn concreet aansprekende manieren om diaconie op te pakken en vorm te geven.

De Iona community

“In de jaren negentig zijn we betrokken geraakt bij de Iona Community. Dat is een oecumenische religieuze gemeenschap vanuit het Schotse eiland Iona. We zagen in 1995 in de serie bedevaarten in Europa op TV een documentaire. We wilden erheen. Wij zijn immers een Pax huwelijk en van oudsher actief in de vredesbeweging. Maar in de jaren negentig is die beweging steeds meer opgedroogd en waar ben je dan geestelijk thuis? In 1997 hebben we voor het eerst een week op Iona meegemaakt als gast. Later hebben we er zes weken als vrijwilliger gewerkt en zijn geassocieerd lid geworden. In 2004 ben ik begonnen aan het Nieuwe-Leden-programma. Desirée en ik werden de eerste Full Members uit Nederland. De Iona Community koppelt gebed en bijbellezing met inzet voor vrede en gerechtigheid. De leden hebben bepaalde geloften afgelegd, bijvoorbeeld om aan elkaar verantwoording af te leggen over de besteding van tijd, geld en natuurlijke hulpbronnen. Het is vanuit die Iona gemeenschap passend om met vrede en gerechtigheid bezig te zijn. De Community telt in Nederland momenteel 3 leden en 15 geassocieerde leden. Binnen de Nederlandse Ionagroep zijn zeven regionale groepen actief van mensen die zich met Iona verbonden voelen.

Het Diaconaal Jaar is begeleid met een serie van zeven kranten rond elk Werk van Barmhartigheid. Wisselende groepen en sectoren gaven elk Werk vorm en zo werd de kring van mensen die mee deed groter.

Een ander belangrijk instrument was het opzetten van het Interkerkelijk Hulpfonds Ter Aar. Het is een oecumenisch opgezet Hulpfonds geworden tussen twee PCI's en de diaconieën van de Hervormde Kerk en de Gereformeerde

Kerk met medewerking van de Sociale Dienst. De opzet was om rond hulpvragers samen te werken, niet alleen in het verlenen van materiële hulp, maar ook in het opnemen in de plaatselijke sociale netwerken.

Met de deken van het dekenaat hebben we rond Sacramentszondag een Diaconale Zondag opgezet. Later zijn we in andere parochies ook op andere zondagen met een Diaconale Zondag gestart, o.a. rond het feest van Sint Maarten (11 november). Dat was bijvoorbeeld het geval in de parochiefederatie De Doortocht (Roelofarendsveen en omgeving).

In deze parochiefederatie heb ik een Impulsgroep Diaconie opgericht. Het doel was om diaconie te bevorderen. Het ging er om in de acht parochies die geen eigen diaconale groep hadden een club te hebben, die diaconaal dacht en deed. De groep is begonnen met het maken van een diaconale sociale kaart. Die diaconale gids heeft goede diensten bewezen. De Zondag van de Diaconie gaf eveneens een aanknopingspunt. Elk jaar houdt de Impulsgroep een themabijeenkomst. Ook organiseert zij een Breed Beraad met professionals en kerkelijke mensen, die werkzaam zijn in de sociale zekerheid, zorg, welzijn en onderwijs. Zo komen uit dit beraad signalen, die de parochies kunnen oppakken richting diaconale activiteiten.

In Het Groene Hart ben ik begonnen met een digitale Nieuwsbrief Diaconie. Ik beschrijf vooral wat er aan lokale diaconale activiteiten plaatsvindt. Ik signaleer activiteiten en

“Wij zijn immers een Pax huwelijk en van oudsher actief in de vredesbeweging”

publicaties. Veel mensen doen vooral aan gerechtigheid, vrede en missie en vinden het niet belangrijk om daarover te vertellen of te schrijven. Terwijl het wel noemenswaardig is. Door de activiteiten te beschrijven krijgt diaconie een gezicht. Je geeft mensen iets in handen om na te doen of van anderen te leren. Ik noem bij elke activiteit altijd namen en contactadressen. Mensen kunnen zelf met elkaar contact opnemen. Diaconaal doen en leren is dan

niet meer van mij alleen afhankelijk. Ik heb die digitale Nieuwsbrief later meegenomen naar het bisdom toe. Nu hebben alle secties van de pastorale dienstverlening een eigen digitale Nieuwsbrief.”

Bisdommedewerker Dienen

“Sinds 2005 ben ik weer actief in het bisdom Rotterdam. Eerst nog in combinatie met de functie in het dekenaat Het Groene Hart, later als functie voor vier dagen en sinds 2009 fulltime, omdat ik sindsdien ook weer missie-secretaris ben.

In het bisdom hebben we het model van de Diaconale Prijs *Brood en Rozen* voortgezet. De prijs is eerst enkele jaren opgezet en uitgereikt in het dekenaat Delfland. De opzet was om zoveel mogelijk diaconale activiteiten vanuit de parochies te nomineren en te publiceren in een tijdschrift. Vervolgens werd op de dag van de uitreiking een winnaar bekendgemaakt, met eervolle *runners-up*. Inmiddels wordt de Diaconie Prijs om de twee jaar uitgereikt. De recente editie was die van 2011. De boekjes worden in het hele bisdom verspreid en zijn nadien op de website digitaal verkrijgbaar. Vanuit mijn eerdere ervaring in diaconaal vormingswerk heb ik in 2009 de cursus *Het Handwerk van de PCI* ontwikkeld. Na de pilotfase is deze cursus al acht keer gegeven aan groepen PCI bestuurders. De cursus reikt zowel de inhoud van diaconie aan, als een (opbouw) methode. Heel langzaam wordt zo het werk van PCI bestuurders verbeterd.

De afgelopen jaren is het werk van de PCI's gewijzigd. Sinds 2007 is er een Diocesane Caritas Instelling. De PCI's dragen een deel van hun inkomsten af aan deze DCI. Gedeeltelijk om diocesane werkzaamheden voor de PCI's te bekostigen, gedeeltelijk om diaconale projecten te ondersteunen. Het bestuur beoordeelt de projecten en verstrekt subsidies. De DCI is zo samen met de achterliggende PCI's een netwerk van diaconale betekenis. Samen kun je meer dan alleen. Dat is van belang als de 23 clusters of federaties van parochieverbanden gevormd zijn. Het is een lange weg geweest, maar een actief en fijnmazig netwerk van PCI's is een plus om aanvragen te behandelen, nood op te sporen, diaconie centraal te stellen in parochiekernen. Het gevaar van fusies is dat het bestuur van de PCI op te grote afstand van de parochiekernen komt te staan. Daarvoor zijn

“De Werken van Barmhartigheid zijn concreet aansprekende manieren om diaconie op te pakken”

oplossingen te vinden, maar dat vraagt een andere werkwijze dan men tot nu toe gewend is. Tegelijk geeft de diocesane samenwerking de kans aan plattelands PCI's solidair te zijn met de nood in de steden. Zo kunnen de diverse soorten samenleving elkaar helpen. In 2011 is daarom een projectentocht voor PCI bestuurders gehouden in Leiden. Er zijn toen op een dag tijds een aantal projecten bezocht en bij elk bezoek zijn er diaconale verhalen afgestoken. Het is volgens mij niet verwonderlijk dat de MOVgroep van de Claraparochie (rond de Langeraarse Plassen) besloten heeft het oecumenisch centrum de Bakkerij dit jaar steun te geven als tweelingproject bij de Vastenactie. We gaan nu dit jaar in Delft een projectentocht houden. De uitdaging is om participatiestructuren te creëren voor contacten met mensen in nood, die anders niet gelegd zouden zijn. Daarom is het bezoeken van voedselbank, inloophuis, eetproject door diaconale werkgroepleden en PCI bestuurders belangrijk.

Zo'n diaconale projectentocht is zo'n instrument. Of een diaconale excursie samen met de bisschop, zoals tegenwoordig in bijna alle bisdommen beleid is.”

Recente ontwikkelingen

“Recent is de beleidsnota

Dienen van 2000 besproken en geëvalueerd. In het bisdom zijn een aantal instrumenten opgezet om diaconie zichtbaar te maken: Diaconie Prijs, digitale Nieuwsbrief, de webpagina's van de sectie Dienen, de DCI en diverse cursussen. Er zijn nu lijnen uitgezet om de diaconale aandacht te koppelen aan concrete diaconale centra. Als elke grotere stad zo'n centrum heeft, kan dat de motor worden voor diaconale beweging en diaconale betrokkenheid.

Een fysieke plek laat mensen zien, brengt noden in beeld, en tegelijk is het de plek waar diaconale activiteit vorm kan krijgen. Je kan de Werken van Barmhartigheid in elk diaconaal centrum behartigen. Het afgelopen jaar is ook de cursus *De Kerk als vangnet* ontwikkeld. Dat is een cursus binnen parochies en PCI rond armoedeproblematiek

en schuldhulpverlening. Cursisten leren niet alleen iets rond diaconie, maar moeten vooral concrete opdrachten doen. Ze moeten werkbezoeken afleggen aan een diaconaal project en daarover rapporteren. In de cursus ontstaat zo als vanzelf een waaier aan diaconale activiteiten en leren de cursisten waar de hulptroepen zijn.

Verder is er beleid uitgezet om in de komende jaren de M25 groepen uit te breiden in het hele bisdom. Een M25 groep is een groep jongeren, die diaconaal actief wordt naar de Werken van Barmhartigheid. Jongeren die tussen 13-en 14 jaar zijn kunnen er langzaam mee kennis maken. De jongeren van 16-plus kunnen er hun activiteiten mee ontwikkelen. Recent is het initiatief genomen om op de sociale media actief te worden. In LinkedIn is de groep Caritas in Nederland ingericht voor professionals en PCI bestuurders. Verder hebben we op Facebook een MOV-pagina aangeemaakt.”

“Zonder caritas zou de kerk dood zijn”

Lodewijk Born is journalist met dank aan het Friesch Dagblad

“Cartitas, diaconaat, is het Dna van ons geloof en de kerk. De wereld kan er niet zonder en de kerk ook niet”, betoogde theoloog en politicus Hein Pieper op 17 maart in Drachten.

Pieper was een van de hoofdsprekers op de derde Sint-Maartenconferentie, die dit jaar als thema Caritas 2.0 had. Elke twee jaar is er in het Noorden een impulsconferentie voor diaconale vrijwilligers en organisaties uit de provincies Groningen, Drenthe en Fryslân en de Noordoostpolder. “Een dag waar we onze ziel kunnen opladen”, zo typeerde dagvoorzitter Annemiek Schrijver, bekend als tv-presentator, journaliste en schrijfster de dag. “Barmhartigheid is iets wat in alle religies te vinden is als basis”, haalde ze een uitspraak van de Dalai Lama aan. “Barmhartigheid is het water. Religies de smaakjes thee.”

Barmhartigheid is een werkwoord en daarom zat de kerkzaal van de Arke ook bijna helemaal vol met vrijwilligers die zich op tal van terreinen inzetten: van de voedselbank tot het Caritasbestuur en instanties voor schuldhulpverlening. Met een programma voor jong en oud, met sprekers, muziek (de Tsjetsjeense Louiza Saitova), workshops en ook onderlinge ontmoeting werd caritas anno 2012 op de kaart gezet.

Vicaris Carl Grasveld

De conferentie begon met een minuut stilte voor de man die een grote inspirator was op het gebied van caritas: oud-vicaris-generaal Carl Grasveld die zich als beroepsbestuurder 36 jaar met hart en ziel gaf voor mensen aan de rand van de samenleving. “Bouwen aan een sociale en levende kerk was zijn levenswerk”, aldus Loek Punt, voorzitter van Solidair Friesland. Grasveld overleed 7 maart op 85-jarige leeftijd.

Hein Pieper was een van de inleiders [Foto: Hub Crijns]

Caritas is het Dna van de kerk

Oud-CDA Tweede Kamerlid Hein Pieper, die een kleine acht jaar pastor was in Wehe den Hoorn, Kloosterburen en Uithuizen en oprichter van de kritische CDA-denktank het Slangenburgeraad, zei dat “caritas het Dna van ons geloof en de kerk is. Liturgie en catechese vullen het trio aan.” “Caritas is een weerspiegeling hoe wij christenen ons geloof in een bepaalde tijd verstaan. Het gaat telkens om de vraag: wat is goed samen leven? Caritas zou de identiteit van het christelijk geloof moeten zijn.”

Hij citeerde onder meer uit de pauselijke encycliciek *Caritas in Veritate*. Hoe caritas rechtvaardigheid vereist en een kernwaarde is voor het algemeen welzijn, wereldwijd. “De wereld kan niet zonder caritas en zonder caritas zou de kerk dood zijn. Dan is het een kwestie van tijd voordat zij verdwijnt.” Decennialang is caritas

zichtbaar geworden in het maatschappelijk middenveld, die in onze landen de drijvende kracht in de samenleving kon zijn. Maar door verstatelijking (schaalvergroting), protocollen, controlezucht, een achterhaalde rol van de overheid, et cetera, is dit maatschappelijk middenveld niet langer de drager van de maatschappelijke identiteit. “Het maatschappelijk middenveld is dood”, zo stelde Pieper vast. Daarvoor in de plaats is de ‘risicomaatschappij’ gekomen, een reactieve samenleving. Geen leidende principes meer, niet in moraal, niet in de samenleving en niet in de economie. Een samenleving “waar heel veel mensen het gevoel hebben dat ze slachtoffer zijn”. Nog steeds is er de oude politiek met een bestuurlijke reflex van controle, beheersen en daardoor een overkill aan bureaucratisering. Er is een “tsunami aan regelgeving” gekomen, niet alleen van de overheid maar ook uit de bedrijfssectoren zelf. Pieper liet de deelnemers aan de dag raden hoeveel vergunningen er nodig zijn voor een tunnel onder de A2 in Maastricht. Een onvoorstelbaar getal: “Vierduizend.” Mensen verzetten zich tegen deze knechtende regelzucht.

Populisme

“Al die ontevredenheid vertaalt zich naar wat het populisme wordt genoemd. Dat is de nieuwe sociale kwestie”, aldus Pieper. “De vraag is niet hoe we het populisme uitschakelen, maar hoe we de krachten die nu nog in het populisme zitten vrijmaken voor het werken aan een betere samenleving. De sociale kwestie is het zoeken naar een nieuwe identiteit.”

“Dat vraagt om het zoeken naar verbindingen, zoals bijvoorbeeld de Sint Egidiusgemeenschap doet. Het uitgaan van een relationeel mensbeeld en het weer daadwerkelijk betekenis geven aan wat je doet en daarin ook persoonlijke verantwoordelijkheid nemen en durven nemen.” In dat verband roemde Pieper het verhaal van een topman van Goldman Sachs die afgelopen week in The New York Times in een brief uitlegde waarom hij gestopt was met zijn baan. “Mensen worden volgens hem in de geldwereld nog steeds alleen gezien als kassa-automaten waar geld uit te halen is.” Dat kon de man niet meer verdragen. Hein Pieper hoopt dat er meer volgen.

Het pauperparadijs

Schrijfster en journalist Suzanne Jansen, bekend van het boek *Het pauperparadijs*, vertelde indringend over de geschiedenis van haar familie en van vijf generaties die in opvoedingsgestichten als Veenhuizen werden geplaatst. Hoe deskundigen op conferenties in de negentiende eeuw vaststelden dat “armoede en de standen door God al bij de geboorte waren bepaald”. Op de vraag ‘waarom zijn de armen arm’ werden vier redenen gegeven: 1. Armen waren onverstandig in het aangaan van huwelijken. Armen trouwden met armen. Maar konden ze anders? 2. Een gebrek aan spaarzin. 3. Gebrek aan matigheid, met bijvoorbeeld drank. 4. Gebrek aan werk. Het waren natuurlijk drogredenen want het was bijna onmogelijk om je aan de armoede te onttrekken. Zelfs aan het stempel dat je had. “Als je in Veenhuizen zat was je uitschot. Het was heel moeilijk om van dat stigma af te komen. Het was zo’n schande dat erover gelogen werd.” Van Jansens overgrootvader werd gezegd dat hij in Indië was en ook in de twintigste eeuw werd nog gezweven over in welke buurt je echt woonde. Jansen haalde een Engelse uitspraak aan dat het generaties duurt om je aan de armoede te onttrekken. “It takes three generations to make a gentleman. Ik denk dat dit klopt.” In haar familie bleek onderwijs, het naar de Mulo sturen van de dochters door haar oma en later bij haarzelf het negeren van een Mulo-advies richting Vwo levensveranderend te zijn geweest.

God woont in iedereen

Dagvoorzitter Annemiek Schrijver stelde de vraag waarom vrijwilligers hun bed uitkomen voor het vrijwilligerswerk. “Ik ben er zo langzaam achter gekomen dat je alleen jezelf kunt inzetten als je de wereld wilt verbeteren. Ik geloof dat God in iedereen woont en dan krijg je een bruisende kerk.” “De liefde van God roept liefde aan mensen op”, aldus bisschop De Korte die deelnam aan een forumdiscussie. “God nodigt ons uit om te antwoorden op Zijn roep.”

Een feestje voor studenten: de Sint Maartensconferentie

Jan Bosman is directeur van Solidair Friesland

Twee groepen studenten van de opleiding communicatie van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) hebben als stageopdracht meegewerkt aan de Sint Maartensconferentie van 17 maart jl.. Als doelstelling stond genoteerd: minimaal 150 deelnemers. Dat doel is gehaald. En nog veel meer ook. Een leerzame ervaring voor de studenten én voor de kerk.

De eerste ploeg begon in de zomer van 2011 en heeft in het kader van de derdejaarsstage een marktonderzoek gehouden, een *eventplan* voorbereid en een communicatieplan opgesteld. Een deel van de taken kon al door deze ploeg worden gerealiseerd, maar de uitvoering kwam voor hen te laat. Hun stageperiode liep af voor de kerstvakantie. Daarvoor kwam in februari 2012 een tweede ploeg in actie, die de plannen verder heeft uitgewerkt en uitgevoerd.

Een feestje en een andere wereld

“Een feestje”, zo noemt een van de studenten de opdracht om mee te werken aan de Sint Maartensconferentie. “Een feestje omdat het een leerzaam traject was, waarin alles voorbijkomt wat je moet leren in zo’n opleiding. Een feestje, omdat we het vertrouwen kregen er iets van te maken en de ruimte kregen om het programma mee samen te stellen en de budgetten te besteden. En een feestje, omdat er zoveel positieve mensen aan deelnemen.” Voor de meeste studenten gaat er door zo’n stageopdracht een wereld open. Het is voor hen verrassend om te zien hoeveel vrijwilligers vanuit hun geloof actief zijn in de samenleving. De kerk is bij de meeste studenten niet in beeld en zeker niet bekend als maatschappelijke

organisatie. Bij vluchtelingen zorg kunnen ze zich nog iets voorstellen. Maar dat een kerk zich ook inzet tegen armoede, maatjes regelt voor schuldhulpverlening, maatschappelijke stages en moskeebezoeken organiseert, is echt iets nieuws. “Een kerk is een gebouw waar ik geregeld langs fiets en waarvan ik denk dat er alleen maar op zondag iets gebeurt. Bij sommige kerkgebouwen zie je niet eens dat het een kerk is. Soms met kerstmis kom ik nog eens in een kerk.”

Ook nieuw voor de studenten is dat de kerk samenwerkt met anderen. Niet alleen met andere kerken, ook met welzijnswerk, vakbewegingen en belangenorganisaties. Er wordt zelfs gewerkt aan de dialoog en samenwerking met moslims, joden en hindoes. De organisatie van een diaconale conferentie en de discussie over ‘Caritas 2.0.’ roept ook vragen op. Want hoe belangrijk is het dat de kerk daaraan mee blijft doen? Wat willen wij met zo’n dag bereiken? De studenten gaan te werk op basis van een gedegen vooronderzoek. Voor wie is de dag precies bedoeld? Wat zijn hun leervragen? Is zo’n dag wel de meest geschikte vorm voor het doel dat de organisaties willen realiseren? Wat zijn eventuele blokkades waarmee we rekening moeten houden? “Als studenten communicatie hebben we ook geadviseerd eerst iets aan marktverkenning te doen en te inventariseren in het netwerk. Deze stappen worden vaak overgeslagen. Wie zijn de sleutelfiguren en hoe kunnen we hen bereiken om hen bij de dag te betrekken en het draagvlak voor de dag zo groot mogelijk te maken? Kortom: alle vragen die nodig zijn voor een professionele voorbereiding. Daardoor krijgt de organisatie een beter beeld van de doelgroep en meer kans op succes.” Op de onderzoeksfase volgt de planfase.

Achter v.l.n.r.: Astrid Oosterhof, Chiara van der Meulen, Inez Dijkstra, Linda de Goyer en voor Frank Takens en Jan Bosman
[Foto: Melda Wibawa]

Daarin worden de specialisaties van de richtingen multimedia & design en van *eventorganisatie* zichtbaar. Voor de studenten media & design een drukke fase waarin logo’s worden ontworpen en geselecteerd, de website moet worden gebouwd en ingericht. Het is de praktische leerweg van offertes aanvragen, ontwerpen en plannen. Een huisstijl en een logo ontwerpen. “Dan leer je meteen dat de technische eisen voor een website heel nauw luisteren en voor drukwerk weer heel anders zijn.”

Voor de studenten van ‘eventorganisatie’ gaat de drukte gelijk op, met het bezichtigen van de locaties en ruimten, de bereikbaarheid, een plan voor de aankleding, een risicoanalyse, een draaiboek en een controlelijst voor het voortraject. De tweede ploeg heeft dankzij deze voorbereidingen in ruim vier weken tijd het hele *eventplan* kunnen realiseren en uitvoeren. “We konden er veel van onze ideeën in kwijt. We hadden bijvoorbeeld even discussie over de attenties voor de workshopleiders. Eerst dachten we aan een fles wijn, maar voor deze dag zoek je toch iets passends. Een van ons had een idee voor een attentie. Het idee was om cadeautjes te laten maken op een activiteiten-centrum voor mensen met een verstandelijke beperking. Dat sloeg goed aan en we hebben dit verder uit gevoerd. We hebben ze zelf opgehaald bij het centrum en op de dag persoonlijk mogen aanbieden aan de workshopleiders. Iedereen blij.”

De studenten hebben steun gehad aan het gedetailleerde draaiboek, het *eventplan* en de voorbereidingen. “Alles kwam samen op twee dagen: de dag zelf en de dag vóór de conferentie. Dat is de dag waarop alles moet worden opgebouwd. Het moet er staan. Daar samen

aan werken schept een band. Het komt dan echt aan op samenwerking. De gaatjes in het plan moet je dan samen opvangen. Een hecht team, ontstaan in een korte aanlooptijd, is dan erg bepalend.”

En dan natuurlijk de dag van de uitvoering. “Als eerste aanwezig zijn, overzicht hebben, rust bewaren, mensen ontvangen en even op weg helpen. En aan het einde allemaal helpen met afbreken en opruimen. Iedereen helpt mee. Het is hard werken, maar geeft veel voldoening. Je werkt in een korte tijd naar iets toe dat steeds meer ook iets van jou wordt, ook al heb je zelf geen kerkelijke achtergrond. Als de kerk zich hier veel meer mee bezig houdt is zij veel aantrekkelijker voor mensen. Voor mensen die hulp zoeken en voor vrijwilligers.” “Op de dag zelf werd ik vooral enthousiast van de mensen die uit het hele noorden naar deze dag waren gekomen. Allemaal zeer gemotiveerde mensen, die veel te vertellen hebben over wat ze in hun vrijwilligerswerk tegenkomen.”

De studenten hebben tijdens de Sint Maartensconferentie de workshop sociale media verzorgd. Hoe kunnen we in het caritas werk meer doen met de digitale mogelijkheden van onze tijd om elkaar, de doelgroepen en het publiek beter te bereiken? De vraag is toegespitst naar een workshop Facebook voor beginners. De Facebook-accounts zijn ter plekke aangemaakt met de studenten als eerste vrienden!

Alle informatie, inleiding en foto’s van de Sint Maartensconferentie zijn te vinden op www.sintmaartensconferentie.nl

De binnenkant van diaconie

Tjeu van Knippenberg is emeritus hoogleraar pastoraal theologie aan de Theologische Faculteit Tilburg

Diaconale zorg is een antwoord op menselijke kwetsbaarheid. Van waaruit wordt zulk een zorg gevoed? Welke is de binnenkant ervan? In het kader van deze vraag sta ik stil bij de menselijke maat in de zorg voor kwetsbaren en spits dit toe op een bezielde diaconie.

Kwetsbaar

Diaconie staat voor de dienst aan kwetsbare mensen. Letterlijk betekent kwetsbaar: gewond, aangetast, gekwetst kunnen worden. In die zin past dit bijvoeglijk naamwoord altijd bij het substantief mens. Kwetsbaarheid hoort bij het bestaan in tijd en ruimte. Niemand is onkwetsbaar. Ook de dapperste en meest verhevene van alle helden, Achilles, bleek gekwetst te kunnen worden door een giftige pijl in zijn hiel. Er is een belangrijk verschil tussen kwetsbaarheid als iets dat bij alle mensen hoort en de kwetsbaarheid van hen die zich structureel of incidenteel bevinden in een situatie die hen fysiek, maatschappelijk, sociaal, psychisch of geestelijk bijzonder gevoelig maakt voor kwetsuren. Deze laatste groep verkeert in de gevarenszone van de kwetsbaarheid, op de grens van gezond en ziek, rijk en arm, competent en gehandicapt, geaccepteerd en gemarginaliseerd. Er is een groot verschil tussen de potentiële lading van kwetsbaarheid die huist in alle mensen en de actuele lading ervan die als een dreiging hangt over het leven van mensen die afhankelijk zijn geworden van de zorg van anderen. Dit verschil brengt niet alleen een scheiding aan tussen groepen mensen (zij die in principe kwetsbaar zijn en zij die feitelijk gekwetst zijn), maar is ook een verbinding. Ieder van ons is een kwetsbaar wezen. Van daaruit kan iedereen iets meebelevens van wat bepaalde mensen overkomt aan ziekte, armoede en gemis. Daar ligt een basis voor goede zorg.

Tjeu Knippenberg tijdens de werkdag 'De Binnenkant van de diaconie' op 14 april [Foto: Annie Coppens-Baeten]

Zorg

Zorg is een vorm van verantwoordelijkheid voor het leven. Ze hoedt het leven, versterkt het en tracht het vlot te trekken wanneer het is vastgelopen. Zorgverleners worden opgeleid om dat goed en steeds beter te doen. Daarom zijn er in de laatste decennia criteria en indicatoren ontwikkeld om de kwaliteit in de zorg te realiseren en te meten. Toch baart de zorg zelf op dit moment zorgen. De media signaleren voortdurend dat de wetenschappelijke en technische ontwikkelingen hun eigen problemen met zich meebrengen. Hoe blijft de zorg betaalbaar? Wanneer en hoe lang komt iemand in aanmerking voor vergoeding? Welke kosten mogen er voor ernstig zieke mensen worden gemaakt per gewonnen levensjaar? Wij worden geïnformeerd over voorkruipzorg, euthanasie bij dementerende mensen,

wachtlijsten en eenzame opsluiting, over druk op psychiatrische zorg. Hoezeer de vooruitgang ook geprezen mag worden, journalisten en programmamakers onthullen voortdurend wat er misgaat in de zorg. Zorginstanties en zorgverleners kunnen daar zenuwachtig van worden. Velen beseffen dat het onvoldoende is deskundigheid te hanteren als een soort schild tussen zorgverlener en zorgontvanger. De vraag dringt zich op: hoe verkrijgt en behoudt zorg voor kwetsbare mensen haar menselijke maat?

Menselijke maat

Het systeem van meten en vergelijken lijkt pas ten goede te kunnen komen aan de kwaliteit van de zorg wanneer het besef aanwezig is dat de relatie tussen zorgverlener en zorgontvanger een cruciale rol speelt. In die zorgrelatie zijn veel dingen van belang. Met het oog op een bezielde zorgrelatie verdient één aspect nadere overweging: de relatie van de zorgverlener met zichzelf, inclusief met de eigen kwetsbaarheid.

Echte aanwezigheid bij de kwetsbare ander veronderstelt bewustzijn van de eigen kwetsbaarheid. Dit besef vereist een voortdurende switch van perspectief. Het 'normale' perspectief in de hulpverlening is dat de sterke de zwakke kan helpen, de gelukkige de bedroefde, de rijke de arme. In zekere zin is dat zo. Wie heeft, kan geven. Maar in dat perspectief blijft de kwaliteit van het geven onderbelicht. In de Bergrede worden mensen aangesproken op de armoede en de treurnis, aanwezig in elk van hen. Het erkennen daarvan, solidair zijn met de armoede en droefheid in onszelf, is de eerste vereiste om anderen te kunnen bijstaan in hun armoede en droefheid. Compassie betekent mee-lijden; dat is pas authentiek wanneer wij solidair zijn met het lijden in onszelf. Hoe zouden we iemand kunnen troosten als we ons eigen verdriet niet toelaten? Alleen diegene kan geven die ook kan ontvangen. Alleen diegene kan troosten die zelf getroost kan worden. Bezieling bloeit niet op dorre grond.

Bezield

Het bijvoeglijk naamwoord 'bezield' kwalificeert diaconie. Bezielde diaconie manifesteert zich in een zorg waarin de ziel van de verzor-

gende en die van de verzorgde tot haar recht komen. Wat kunnen we dan bedoelen met mijn ziel, haar ziel, onze ziel? Als je tegenover iemand zit zie je alleen een lichaam. Je ziet lichaamsonderdelen en de functionele ordening daarvan, maar de werkelijke persoon erachter, de ziel, kan je niet zien. Met je ogen van vlees en bloed kan je geen binnenkant waarnemen. Dat kan alleen vanuit je eigen ziel. Die kan zijn gelijken aanvoelen. Wat is mijn ziel? Ik oriënteer me hier op de Bijbelse betekenis: de levensadem die binnen met buiten verbindt. Als je de ziel zo verstaat, dan volgen daar twee dingen uit. De ziel als levensadem is van ieder heel persoonlijk. Zij is datgene in een mens dat hem het meest eigen is. Je kunt dat terug horen in uitdrukkingen als 'ik voel me op mijn ziel getrapt: het meest eigene is niet gezien, is geschaad. Hetgeen iemand het meest eigen is, je 'allerjijste jij' (Leo Vroman), is tegelijkertijd gemeenschappelijk aan allen. De levensadem die in mij is binnengegaan is ook binnengegaan in alle andere levende wezens. De ziel is ons 'allerwijste wij'. Mensen staan in een fundamenteel verband tot elkaar. Mensen zijn zielsverwanten. De ziel maakt de persoon tegelijkertijd uniek en overeenkomstig, onverwisselbaar met en verwant aan alle andere mensen. Door de ziel is het mogelijk in contact te geraken met het grotere verband waarin het persoonlijk bestaan is opgenomen. Je kunt de ziel zien als een vermogen dat werkt op de grens. Zij werkt op de grens tussen wie jij oppervlakkig bent en wie je eigenlijk, in diepste wezen bent. En zij werkt op de grens tussen jou en alles wat je omgeeft. Als je ziel op scherp staat, word je geconfronteerd met diepste zelf, met je allerjijste jij. Als de ziel op scherp staat, word je ook geconfronteerd met het grote geheel waarin je thuishoort, je voelt je dan deel van een bezield verband.

Het Centrum voor Parochiespiritualiteit steunt de vitalisering van parochies in Nederland door middel van eigen uitgaven, bezinning en constructieve samenwerking. Internet: www.parochiespiritualiteit.org

Diaconale Projectentocht in Delft

Jan Maasen is medewerker Dienen en missiesecretaris van het bisdom Rotterdam

Ruim dertig bestuursleden van caritasinstellingen en diaconale vrijwilligers uit het bisdom Rotterdam kwamen op zaterdag 21 april naar Delft. Zij maakten daar op uitnodiging van de Diocesane Caritasinstelling en de sectie Dienen van het bisdom kennis met vijf inspirerende diaconale initiatieven, die alle verbonden zijn met het Rk Stadsdiaconaat Delft.

Stadsdiaconaat Delft

Stadsdiaken Jan Lamberts informeerde ons in de Jozefzaal naast de Maria van Jessekerk over het werk van de stichting Rk Stadsdiaconaat Delft en omgeving. Die geeft sinds 2005 de organisatorische bedding aan de diaconale activiteiten van de Delftse parochies, verenigd in de Ursulaparochie. Het initiatief is uitgegaan van zijn voorganger Hans van Bommel ofm. Van Bommel had tijdens zijn stage rond 2000 kennis gemaakt met de dak- en thuislozen in Delft en was daar zo door gegrepen, dat hij na zijn wijding tot diaken terugging naar Delft. Een kerstviering voor deze doelgroep in 2001 sloeg zo aan, dat een Paasviering volgde en hij vervolgens maandelijks een viering en maaltijd ging organiseren. Daarna startte hij andere initiatieven, zoals de voedselbank, een non-foodbank voor tweedehandsmeubels, M25 en de Vakantiebank. Al deze activiteiten worden uitgevoerd onder de paraplu van het Stadsdiaconaat. Jan Lamberts is sinds 2010 actief.

“De strijd tegen armoede en sociale uitsluiting staat voorop in ons werk,” aldus Lamberts. “Armoede is niet alleen een tekort aan financiële middelen. De diepere oorzaak is, dat steeds meer mensen niet meer mee kunnen komen in deze samenleving. Mensen hebben bijvoorbeeld problemen met lezen en schrijven. Ze zijn niet in staat om een formulier in te vullen. Of om dingen op te zoeken op het internet.

Ze weten niet hoe ze de juiste weg moeten bewandelen. Daar willen we op inspelen.” Daklozen vormen een belangrijke doelgroep, maar Lamberts constateert ook veranderingen. Door een actief beleid van de gemeente Delft is het aantal daklozen in de laatste jaren afgenomen. De bezoekers van de vieringen veranderen ook. “Nu zien we veel meer mensen uit vormen van beschermd of begeleid wonen, klanten van de voedselbank, eenzame ouderen of gewezen daklozen. Een huis hebben betekent immers nog niet dat je een thuis hebt. De naam van de vieringen hebben we daarom veranderd. We spreken nu van ‘Samen Stadgenoot’-vieringen.”

Vakantiebank en M25

Twee andere activiteiten van het Stadsdiaconaat zijn in recente nummers van *Diakonie & Parochie* al beschreven. De Vakantiebank is voortgekomen uit de voedselbank en zorgt voor korte vakanties of dagjes uit voor mensen die nooit zelf op vakantie kunnen. Nieuw in het afgelopen jaar was het project Noordwijk. Alleenstaande moeders met kinderen konden een aantal dagen naar het Stay Okay-hotel in Noordwijk. Veel succes had ook een bustocht voor 55-plussers naar de kerstmarkt in Eindhoven.

M25 is het diaconaal jongerenproject, dat tien jaar geleden in Delft begonnen is. Oudvoorzitter Marcel ten Have vertelde vol trots dat hij begin dit jaar opgevolgd is door iemand uit eigen kweek, Angélique van Leeuwen (21). Ten Have legde nog eens de principes van het M25-project uit. Drie jongeren vertelden over hun eigen vrijwilligersactiviteiten in M25verband. Wat mij daarin opviel, was de functionele rol van het dragen van een M25 T-shirt in het contact met dak- en thuislozen. Jongeren in zo'n rood shirtje zijn te vertrouwen, en dus

De deelnemers aan de diaconale projectentocht bij een van de vele diaconale plekken in Delft
[Foto: Jan Heijboer]

beginnen de daklozen meteen te praten als ze naast zo'n jongere komen te zitten. En de jongeren voelen zich in zo'n shirt ook veiliger. Zo komt een ontmoeting tussen verschillende leefwerelden gemakkelijker tot stand.

Inloophuis Jessehof

De nieuwste loot aan de Delftse boom is het interkerkelijk diaconaal centrum Jessehof, schuin tegenover de Nieuwe Kerk. Delft kende tot begin 2012 nog niet zo'n voorziening. De behoefte was welesignaleerd, maar het probleem was te groot voor één kerkgenootschap. “Samen hebben we het inloophuis opgericht”, aldus coördinator Anita van Velzen. “Doordat we vorig jaar zomer een ruimte aangeboden kregen, zijn de plannen in een stroomversnelling geraakt en konden we in januari de deuren openen. Voorlopig zijn we drie ochtenden per week open, voor koffie, biljarten of een gesprek met een pastor. Gemiddeld komen er 20 tot 25 bezoekers per keer. Een groepje van tien, twaalf mensen komt meerdere keren per week. We hebben een team van twintig vrijwilligers. Veel energie gaat zitten in het opleiden van de vrijwilligers. Na de zomer willen we vaker opengaan en ook andere activiteiten gaan aanbieden, zoals werken met textiel.” Het aantal allochtonen onder de bezoekers is nog gering, maar dat komt doordat het centrum midden in de stad ligt. De meeste mensen van buitenlandse komaf wonen in de buitenwijken.

Diaconale wandeling

De projectentocht was letterlijk een tocht. De dag begon in de Jozefzaal en eindigde in de Jessehof. Hemelsbreed ligt daar tweehonderd meter tussen. Maar we hebben een grotere afstand afgelegd. In de ruimte: 's morgens liepen we onder leiding van twee gidsen naar de Oud-Katholieke Kerk aan het Bagijnhof

voor de lunch en de presentatie van M25 en 's middags keerden we langs een andere route terug. In de tijd: de twee wandelingen voerden ons langs historische plekken van armenzorg en diaconie in de binnenstad van Delft. In de Middeleeuwen had Delft al een omvangrijk stelsel van charitatieve instellingen met een centrale rol voor de Heilige Geestmeesters van de Oude en de Nieuwe Kerk. Zij waren verantwoordelijk voor de wekelijkse bedeling van de huisarmen. Delft kent ook het alleroudste ziekenhuis van ons land. In 1252 werd al melding gemaakt van een gasthuis. Het Oudemannenhuis dateert van 1411.

In de zeventiende eeuw kende Delft een opvallende samenwerking tussen stedelijke en kerkelijke armenzorg. De Kamer van Charitate bij het Prinsenhof (het oude Agathaklooster) speelde daarin een belangrijke rol. Iedereen kon daarop een beroep doen voor ondersteuning.

Wekelijks werden broden, stuivers en turf uitgedeeld. Soms waren er ook andere vormen van bijzondere bijstand. Opmerkelijk is dat ook toen vooral de 'rechte armen' werden ondersteund: mensen die zich fatsoenlijk gedroegen. Men had niet veel op met bedelaars. Ook in dat opzicht staan we kennelijk in een lange traditie. Aardig was het om te zien, dat een aantal hofjes nog steeds gebruikt wordt als vorm van beschermd wonen.

De deelnemers waren enthousiast over de verschillende projecten en de diaconale wandeling. Zo ervoeren zij in een lange traditie te staan en ontdekten kanten van Delft die tot nu toe onbekend waren.

www.rkstadsdiaconaatdelft.nl
www.vakantiebankdelft.nl
www.m25delft.nl
www.jessehof.nl

Bien Hofman wint Ab Harrewijn Prijs 2012

Christian Jongeneel en Hub Crijns zijn lid van de jury Ab Harrewijn Prijs

Het kerkcentrum De Boskant was op 13 mei de plek, waar 105 aanwezigen getuige waren van de uitreiking van de Ab Harrewijn Prijs. Het was de tiende keer dat op deze manier de theoloog, industriepredikant, en politicus Ab Harrewijn herdacht werd.

De Ab Harrewijn Prijs is van gewicht

Als eerste keek Ine Spuls, de winnares van 2011, terug op de betekenis van de Prijs voor haar zelf en haar initiatief, de Villa Bedreivigheid in Doetinchem. “De Ab Harrewijn Prijs winnen vond ik een bijzondere verantwoordelijkheid. Het betekent dat je bepaald wordt bij het werk dat je doet, waarbij we door de samenleving aan die onderkant van de samenleving zijn neergezet. De Prijs is van gewicht, en we hebben geleerd dat gewicht te dragen. De Prijs heeft ons opgetild, sneller en op een hoger vlak, dan we ooit hadden durven dromen. De bevestiging, de waardering, het geld erbij hebben we nodig. We zijn gewend om ons aan de onderkant van die samenleving te redden. Dat is zo en veel mensen herkennen

die manier niet. We redden ons wel, ook als er niet naar ons wordt omgekeken. Maar het zou enorm helpen als er wel naar ons omgekeken werd, en de Ab Harrewijn Prijs is daar een fantastische hulp in geweest: we redden ons met hulp van anderen veel beter.”

Tien jaar herbouwing van de sociale zekerheid

GroenLinks Senator Tof Thissen nam in zijn rede Ab Harrewijn bij de arm om al wandelend terug te kijken op tien jaar strijd voor de sociale kant van Nederland. In die terugblik buitelden de hervormingen, nieuwe wetten, nieuwe namen voor allerlei instanties over elkaar heen. Opvallend was het snelle tempo van de hervormingen en veranderingen. De naam van een instelling of een Wet was nog niet ingevoerd, of er werd alweer aan gesleuteld. En wat was het doel van al die veranderingen? Tof Thissen nam evenals hij bij Ab Harrewijn had herkend de aandacht en zorg voor mensen als uitgangspunt. Hoe kunnen mensen beschermd worden tegen de risico's van ziekte, werkloosheid, ontslag, inkomensderving, overlijden van een partner? En hoe kunnen ze meegenomen worden in het pad, dat het Nederlandse volk gaat in de weg vooruit, of omhoog? In de feitelijke uitvoering was het referentiepunt van de politiek, die al die hervormingen doorvoerde, het geld (als het budget maar niet overschreden wordt) en het wantrouwen (als er maar geen misbruik van gemaakt wordt). Koppel bezuinigingen met wantrouwen en je krijgt een hard beleid, dat niet in dienst is van de mensen, maar uit is op het regelen van de samenleving en het op orde krijgen van het huishoudboekje van de overheid. Zo worden voorzieningen schraal

en worden regels hinderpalen en valkuilen als mensen echt hulp nodig hebben. Senator Thissen vertelde uit eigen ervaring hoe hij met zijn echtgenote twee jaar lang heeft rondgezworven in het land van voorzieningen, formulieren, loketten en regels, voor er afdoende hulp was gevonden voor zijn verslaafd geraakte zoon. Zelfs een politicus, die als geen ander op de hoogte is van het sociale netwerk, raakte verwaald in het labirint. En, zo betoogde Tof Thissen, “dat is iets wat we echt niet zo gewild hebben. Er valt nog heel wat strijd te doen voor de sociale kant van Nederland.”

De genomineerden van 2012

Vijf verschillende mensen namens diverse initiatieven bevolkten het podium. Bea Ganesh en Savitri Chandrikapersad zijn twee vrouwen van Hindoestaanse afkomst, geboren in Suriname en getogen in de Haagse Schilderwijk, die zich met hart en ziel inzetten voor hun multiculturele woongemeenschap de “Seniorenflat de Houtzagerij” aan de Hobemastraat. Zij geven hulp, houden de boel schoon, verzorgen uitstapjes. Leida Schuringa is netwerker binnen het Quality Centre, een grotere organisatie en een netwerk voor vluchtelingen van meer dan honderd vrouwen. Het Quality Centre Vluchtelingvrouwen (QC) te Utrecht is een interculturele vrijwilligersorganisatie van wereldvrouwen, die elkaar steunen en van elkaar leren. Met name in het de weg vinden in Nederland. Ellen Hoogveld is de drijvende kracht in het Atelier voor Overlevingskunst, dat daklozen aanspreekt met een creatief concept. “Met het Atelier wil ik mensen van de straat gelegenheid bieden om kleur aan hun leven te geven, hun krachten te ontdekken en te benutten, om tot uitdrukking te brengen wat woorden niet kunnen zeggen en hun dromen en wensen te visualiseren.” Bien Hofman brengt met de Pendrecht Universiteit de kracht van buurtbewoners op een originele manier over aan het gezag. De docenten, wetenschappelijk medewerkers, professoren en eredoctoraten zijn bewoners van de wijk, trots op hun wijk en klaar voor de toekomst! Binnen Vitaal Pendrecht werken ze samen met instanties, ondernemers en politici voor meer verbeteringen in hun wijk.

De Wonne is een woon- en leefgemeenschap die haar opvangnet wijd uitwerpt en Dick Smeijers is jarenlang de voorzitter van de leefgemeenschappen in Almelo, Enschede en Glanerbrug. De Wonne Enschede is gehuisvest in een oud klooster gelegen naast het Muziekcentrum te Enschede. Wonne betekent ‘geluk’; maar heeft ook met wonen te maken. De Wonne is een vereniging met kerngroep leden die zich ten doel stelt geld en goed samen te delen. Anders gezegd: gastvrij zijn, hergebruik stimuleren, en bezinning vorm geven. Dit wordt praktisch gerealiseerd door: het opvangen van mensen in probleem-situaties, het runnen van twee kringloopwinkels en het pogen centrum te zijn voor gebed en bezinning.

Bien Hofman is de laureaat Ab Harrewijn Prijs 2012

Een bijzondere verrassing vormde de acapella zang van de jonge dames van het Kobra Ensemble uit Amsterdam. Paul Rosenmöller mocht als voorzitter van de jury de spanning nog eens opvoeren, om daarna de bevrijdende uitspraak te doen over wie in 2012 het gewicht van de Ab Harrewijn Prijs mag dragen. “De winnaar van de Ab Harrewijn Prijs 2012 is Bien Hofman van de Pendrecht Universiteit. De jury heeft bewondering voor de manier waarop de Pendrecht Universiteit de kracht van wijkbewoners mobiliseert, door hen niet te presenteren als ontvangende partij, maar als bringer. Je zou haast kunnen zeggen dat een belangrijke doelgroep van de Pendrecht Universiteit, de ambtenaren en bestuurders die er kunnen leren over de bewoners, niet de doelgroep van de Ab Harrewijn Prijs is. Toch zijn het uiteindelijk de bewoners van een van de minst rijke wijken van Nederland die profiteren van wat de Pendrecht Universiteit hen laat zijn.”

www.disk-arbeidspastoraat.nl
www.armekant-eva.nl
www.abharrewijnprijs.nl
www.kobraensemble.nl voor de zingende dames

*Paul Rosenmöller feliciteert Bien Hofman als winnares
[Foto: Peter de Bie]*

Zilveren tijdschrift in 2012

Hub Crijns is redacteur van *Diakonie & Parochie*

Diakonie & Parochie van de katholieke parochies en Parochiële Caritas Instellingen bestaat dit jaar 25 jaar. U heeft het tweede nummer van de zilveren jaargang in handen.

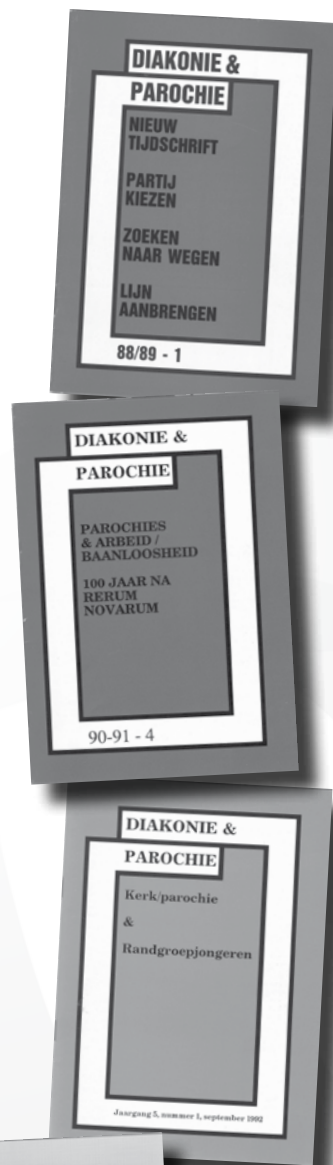
De start ligt in het seizoen 1988-1989. Dr. Jan Zuidgeest, werkzaam bij het Katholiek Landelijk Verband Maatschappelijk Activeringswerk in Den Bosch, is de eindredacteur. De redactie wordt gevormd door Diakonie in Parochies, een deelberaad van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, dat zich vooral richt op parochies.

In de eerste zeven jaargangen komen we diaconale thema's tegen, die ook in de jaargang van het tijdschrift 25 jaar later actueel zijn. In de vier nummers van de eerste jaargang lezen we hoe Arbeidspastoraat DISK samen met de Raad van Kerken een vervolg geven op de eerste Conferentie De Arme Kant van Nederland. Het zou eigenlijk niet moeten dat de in 1987 opgerichte werkgroep Arme Kant van Nederland nu voorbereidingen aan het treffen is voor een Symposium Rijk & Arm, 25 jaar later. We lezen hoe aandacht gevraagd wordt voor vreemdelingen, woonwagengewoners, vluchtelingen, dat zieken bezocht worden, gevangenen opgezocht, vredeswakes gehouden, dat mantelzorgers hun werk doen, en dat er armoede is onder boeren en boerinnen van kleine bedrijven. Er is solidariteit met werklozen en gastarbeiders. Je kan elk jaar de Zondag van de Arbeid vieren in de liturgie.

De eerste jaargang is ook bezig met beleid. Welke plaats neemt diakonie in de parochie in? Hoe hangt diakonie samen met het beleid van de parochie en van de Parochiële Caritas Instelling? Een parochie kiest met diakonie partij, zoekt naar begaanbare wegen en brengt lijn aan, bijvoorbeeld met een diaconaal jaarplan. Diaconaal werk wordt niet alleen vanuit parochies gedaan, maar ook vanuit katholieke organisaties, zoals de Vincentiusvereniging. In de loop van de eerste jaargangen zien we dat twee keer per jaar *Diakonie & Parochie* ook verschijnt als *VincenPaul* nummer, dus als special van het tijdschrift van de Vincentiusvereniging. In alle nummers komt de diaconale spiritualiteit aan bod.

In de eerste zeven jaargangen treffen we ook thema's aan, die typisch zijn voor de jaren tachtig en begin negentig. Aandacht voor randgroepjongeren, meedoen met sociale vernieuwing, honderd jaar na *Rerum Novarum*, contacten van parochies in Oost-Europa, meedoen met het Conciliair Proces, meedoen met de Geloofsbrief voor economie en de daarbij horende campagnes.

U kunt meedoen in het feliciteren van de jubilaris. Attendeer uw parochie, PCI, diaconale vrijwilliger, pastor op het tijdschrift. Abonneren kan via administratie@rkdiakonie.nl

Bestraften van illegaal verblijf

Rian Ederveen is werkzaam bij de Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS) met dank aan Kristel Ashra, werkzaam bij Cordaid Programma Nederland

Op 21 maart, de dag tegen racisme, werd in zeven steden in Nederland een bijeenkomst georganiseerd tegen de strafbaarstelling van illegaal verblijf. Door deze wetgeving worden 100.000 ongedocumenteerde migranten in Nederland zomaar als criminelen bestempeld.

Om te voorkomen dat ze opgepakt worden, zullen ongedocumenteerde migranten zich nog meer verbergen, met alle risico's op uitbuiting en misbruik van dien. Maatschappelijke instellingen spraken zich al eerder uit tegen deze voornemens in de Coalitie tegen Strafbarestelling (www.geenstrafbaarstelling.nl), waarin onder andere Stichting (LOS) en Cordaid participeren. Tijdens de bijeenkomsten op 21 maart kreeg deze coalitie een lokaal vervolg.

Wie zijn die 'ongedocumenteerde migranten'?

Twee verhalen als voorbeeld tonen de diversiteit van het leven als 'ongedocumenteerde'.

Abdullah, uit Irak

Hij kwam met zijn vrouw als vluchteling naar Nederland. Na een aantal miskramen werd twee jaar geleden zijn dochttertje geboren. Inmiddels is zijn vrouw weer zwanger. Het gezinnetje is uit het AZC gezet omdat de asielprocedure beëindigd is. Vanwege de grote gezondheidsrisico's willen Abdullah en zijn vrouw graag in Nederland blijven totdat zij is bevallen. Maar zonder verblijfsvergunning is het moeilijk om medische zorg te krijgen. De vroegere vrouw en het ziekenhuis vragen contante betaling, waar moet hij dat vandaan halen?

Sommigen hebben een asielachtergrond, sommigen zijn hier als arbeidsmigrant gekomen. Er zijn mensen die werken, er zijn mensen die om humanitaire redenen nog hier zijn. Er zijn mannen en vrouwen; alleenstaanden, stellen en kinderen. Sommigen zijn lang in Nederland, anderen nog maar relatief kort. Wat ze gemeen hebben is de moeite om te overleven, het rechteloze bestaan, de afhankelijkheid van anderen.

Wat heeft de Nederlandse samenleving ongedocumenteerden te bieden?

Illegaal verblijf op zichzelf is nog niet strafbaar in Nederland. Ook hulp aan mensen zonder verblijfsvergunning is niet strafbaar. Desondanks vinden veel instellingen het eng om mensen zonder verblijfsvergunning aan de balie te krijgen. Ze zijn bang dat ze iets strafbaars doen als ze deze mensen hulp verlenen. Uit angst houden ze afstand, sturen hen weg, bieden geen hulp. Daardoor komt het voor dat ongedocumenteerde migranten geen hulp krijgen, ook als dat verplicht is!

Ali, uit Marokko

Hij kwam hier 20 jaar geleden. Hij vond snel werk in een tuinderij. Hij vroeg en kreeg een sofinummer, kreeg zijn loon, betaalde belasting en sociale lasten. Maar vijf jaar geleden verkocht zijn oude baas het bedrijf en de nieuwe eigenaar vond het een te groot risico om Ali in dienst te houden. Ali werd daardoor werkloos en afhankelijk van zijn vrienden voor eten en onderdak. Af en toe werkt hij nog, zwart: tegen lager loon, zonder belasting en zonder sociale zekerheid. Soms krijgt hij niet betaald, maar hij durft niet te klagen.

Want ongedocumenteerde migranten hebben gewoon recht op medische zorg. Dat geldt niet alleen voor spoedhulp maar voor alle zorg uit het basispakket. Als de patiënt niet zelf kan betalen, kan de arts daarvoor een vergoeding krijgen van het CVZ. Ook vallen ongedocumenteerde kinderen onder de leerplicht: ze moeten naar school en de school kan hen laten meetellen voor de leerlingtelling. Er bestaat ook recht op rechtshulp via de pro-deo regeling. Naast deze speciale regelingen geldt voor ongedocumenteerde migranten het gewone huurrecht en het arbeidsrecht (het minimumloon is nog steeds van toepassing!). En er zijn instellingen bij wie het niet uitmaakt of de hulpvrager een verblijfsvergunning heeft, zoals het maatschappelijk werk, de inloophuizen, de voedselbank.

Risico van dedentie of gevangenis

Helaas gebeurt het soms dat baliemedewerkers de verkeerde instanties om hulp vragen, bijvoorbeeld de Vreemdelingenpolitie. Dat is natuurlijk juist waar de hulpvrager zonder verblijfsvergunning bang voor is. Vanwege die angst gaan migranten zonder verblijfsvergunning pas naar de dokter als ze hun klachten niet meer zelf kunnen oplossen. Ze melden hun kinderen pas aan bij de school als ze zeker weten dat die hen niet wegstuurt. Ze bewaren het geboortebriefje van een ziekenhuis zorgvuldig maar doen geen officiële aangifte bij de gemeente. Ze lopen weg bij een ongeluk waarvan ze slachtoffer zijn. Ze vertrekken als een werkgever hen niet betaalt maar doen geen aangifte. Er zijn tal van verhalen die de ronde doen. En veel horen we ook niet, omdat we weinig toegang hebben tot deze verborgen wereld. 'Strafbaarstelling van illegaal verblijf' betekent dat het risico voor de hulpvrager zonder verblijfsvergunning groter wordt. Hij riskeert gevangenisstraf en een langdurig verbod om legaal Nederland binnen te komen. Daarom zal hij nóg meer afstand houden tot de officiële instellingen. Aan de andere kant worden de baliemedewerkers nóg onzekerder over wat ze wel en niet mogen doen. Zelfs al zegt de minister dat het geven van brood niet strafbaar zal zijn, niemand weet of het bieden van onderdak misschien wél strafbaar is.

Hoe moeten we ons verhouden tot illegaal verblijf?

Tijdens de bijeenkomsten op 21 maart werd een boekje gepresenteerd *Zonder papieren, niet zonder rechten*. Daarin staan de rechten die mensen zonder verblijfsvergunning hebben, en hoe zij deze rechten kunnen realiseren. Ook staan daarin instellingen genoemd die veilig toegankelijk zijn voor 'ongedocumenteerde' migranten.

Voor het realiseren van deze rechten heeft de lokale politiek een belangrijke rol. In Amsterdam sprak burgemeester Van der Laan zich uit tegen de quota die de lokale vreemdelingenpolitie moet gaan hanteren voor het oppakken van ongedocumenteerde migranten. Volgens hem moet de prioriteit van de politie liggen bij veiligheid. Illegaal verblijf maakt de samenleving niet onveilig, het is eerder omgekeerd: migranten zonder verblijfsvergunning zijn een slachtoffer van misdrijven, omdat zij zich niet kunnen verweren. Daarom moeten ongedocumenteerde migranten juist toegang krijgen tot instellingen die hun veiligheid kunnen waarborgen en versterken. Zoals bij de Amsterdamse politie, die migranten zonder verblijfsvergunning de kans geeft om aangifte te doen zonder het risico om zelf opgepakt te worden voor illegaal verblijf.

Informatie en meedoen

Voor de toekomst wordt het belangrijk om de lokale netwerken die het vangnet zijn voor ongedocumenteerde migranten te versterken. Om elkaars betrokkenheid te kennen, elkaars deskundigheid te gebruiken, eventuele gaten op te vullen en zo gezamenlijk te voorkomen dat ongedocumenteerde migranten door de mazen van het net vallen. Dat is het beste antwoord op de strafbaarstelling van illegaal verblijf. U kunt meedoen door contact te leggen met het lokale netwerk, adressen vindt u via www.basisrechten.nl of de adreslijst op www.stichtinglos.nl. De genoemde boekjes zijn te lezen en te downloaden via www.basisrechten.nl; ze zijn ook te bestellen via de organiserende instellingen.

Hoop in ellende

Een optimistisch geluid in barre tijden

Raf Janssen is secretaris van de Sociale Alliantie en wethouder sociale zaken in de gemeente Peel en Maas

Er is groeiende onzekerheid bij steeds meer mensen. De alom gevoelde noodzaak van bezuinigingen maken de vooruitzichten somber. Er zijn ook hoopvolle ontwikkelingen, omdat grote groepen burgers worstelen met hun ellende en naar uitwegen zoeken.

Vernieuwing van het sociale

Als sociale voorzieningen niet langer worden gegarandeerd door de overheid, moeten mensen ze zelf opnieuw opbouwen. Veel werkende zelfstandigen betalen geen hoge premies tegen ziekte en arbeidsongeschiktheid. Is het erg als mensen moderne 'onderlinge verzekeringen' oprichten om elkaar zekerheid te garanderen? Er komen steeds meer mensen die te weinig inkomen hebben om voor zichzelf en hun eventuele kinderen voldoende voedsel op tafel te zetten. Is het erg als er medeburgers zijn die voedselbanken oprichten? Er is geen geld meer voor re-integratie van mensen met een arbeidshandicap. Is het erg als we met z'n allen bereid zijn in ons team plaats te maken voor iemand die minder kan presteren? Het wordt te duur om een beroepskracht iedere dag tien kilometer te laten rijden om een oudere mens de steunkousen aan te trekken. Is het erg als we met z'n allen bereid zijn buurtgenoten die zorg behoeven een handje te helpen? Door nood en ellende gedreven ontstaan andere houdingen en verhoudingen tussen mensen. Dat kan een opmaat zijn tot een type samenleving met meer barmhartigheid en meer coöperatie.

Broodfondsen

Er zijn in Nederland 728.000 zelfstandigen zonder personeel, zzp'ers. Dat is ongeveer 10% van de werkende bevolking. Veel van deze

Raf Janssen is de energieke kracht binnen de Sociale Alliantie

[Foto: Hub Crijs]

zelfstandigen zijn niet of onvoldoende verzekerd, omdat de verzekeringen te duur zijn. Een aantal zzp'ers heeft daar iets op gevonden: het broodfonds. Op basis van onderling vertrouwen zorgt een groep mensen ervoor dat iemand inkomen krijgt als hij of zij onverhoopt ziek wordt en zijn werk niet meer kan doen.

Voedselbanken

In Nederland zijn meer dan honderd voedselbanken. Opgericht door burgers. Ze verzamelen overtollig voedsel en delen dat uit aan mensen die onvoldoende inkomen hebben. Sommigen verafschuwden voedselbanken, omdat deze in hun ogen niet thuis horen in een moderne samenleving. Ook de tegenstanders van voedselbanken moeten erkennen dat voedselbanken groepen bereiken waarmee de overheden en instanties het contact hebben verloren. Voedselbanken geven aan dat de gebruikelijke hulpverlening aan mensen in nood anders kan en deels ook anders moet.

Natuurlijke begeleiders

Mogelijk wordt de Wet Werken naar Vermogen afgezwakt na de val van het neo-liberale kabinet-Rutte en het daarna afgesloten zogenoemde 'Lente-Akkoord'. De vrees is gerechtvaardigd dat het Rijk blijft korten op de budgetten die beschikbaar zijn om mensen met enige afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden. Daar is maar één antwoord op: werken met natuurlijke begeleiders in plaats van met professionele jobcoaches. Die oplossing wordt bereikt door mensen met enige arbeidsbeperking op te nemen in een team van reguliere werknemers. De teamleden scheppen een sfeer dat mensen zich thuis voelen en gestimuleerd en geholpen worden om gewoon mee te doen. Een van de teamleden die hiermee affiniteit heeft functioneert als coach van een collega met een arbeidsbeperking. Niet iemand van buiten, maar iemand van het team zorgt voor de begeleiding. Op een natuurlijke wijze.

Zelfsturing

De afgelopen decennia hebben overheden hun best gedaan om burgers bij het beleid te betrekken. De kloof met de burger is steeds groter geworden, omdat de overheid het uitgangspunt is. Het wordt een ander verhaal als niet de overheid maar de burgers het uitgangspunt zijn, als zij de leiding en de regie hebben en houden. De overheid en de instellingen betrekken zich bij wat in het dorp en in de wijk leeft. Ze denken en doen vanuit het dorp en niet vanuit hun eigen organisatie: burgers voeren zelf de regie en de overheid ondersteunt. College, raad en ambtenaren moeten anders gaan denken en doen: vertrouwen, ruimte geven, loslaten, dialoog. De mensen die voorheen consument of klant waren van overheidsdiensten ontwikkelen zich tot betrokken burgers.

Maatjes

Voor iedereen en zeker voor armen is het hebben van een netwerk erg belangrijk om problemen het hoofd te bieden. Via dergelijke netwerken ontvangen mensen zorg, aandacht en ondersteuning. Soms gebeurt dat door verbondenheid in de buurt. Steeds meer gebeurt dat in allerlei vormen van maatjesprojecten. Dat zijn projecten waarin vrijwilligers één op één worden gekoppeld aan iemand die op

bepaalde punten in het leven even een mentor of maatje nodig heeft. Het kan gaan om het leren van de Nederlandse taal, om het bieden van emotionele steun, maar ook om hulp bij zelfstandig wonen, bij het ordenen van de financiën, bij het aangaan van sociale contacten. Maatjes willen iets betekenen voor mensen die in moeilijke omstandigheden verkeren, geïsoleerd zijn geraakt of hulp willen bij het maken van goede keuzes. Het maatje opent deuren, verbreedt paden en is een steun voor de ander. Bij een maatje staan menselijke kwaliteiten centraal zoals warmte, tijd, nabijheid, respect, humor en begrip. Het profijt van het contact is wederkerig: ook de mentor doet allerlei nieuwe ervaringen op.

Geïndividualiseerde solidariteit

Zijn vormen van geïndividualiseerde solidariteit mogelijke aanzetten tot nieuwe sociale structuren in de samenleving? Zijn ze een teken dat de samenleving op zoek is naar een economie van de barmhartigheid, van de edelmoedigheid, van de gift? Groeit er vanuit de samenleving een economie, die niet stoelt op het presteren voor zichzelf, maar die drijft op waardering en zelfachting die mensen willen ontfangen aan wat ze doen voor anderen? Zou deze directe geïndividualiseerde solidariteit, die mogelijk zelfs gebruikt wordt om de oude verzorgingsstaat nog verder af te breken, een teken zijn dat mensen op zoek zijn naar nieuwe houdingen en verhoudingen met elkaar? Kunnen we daar als samenleving mee uit de voeten? Het zijn vragen die mogelijk verwarring stichten en die daarom niet geliefd zijn bij mensen die in actie willen komen tegen de afbraak van de verzorgingsstaat. Deze is niet meer wat hij geweest is: de overheid is niet langer de regisseur van de samenleving. De burgers staan voor de uitdaging om zelf nieuwe inhoud en vorm te geven aan hun samenleven. De robuuste, anonieme en koude solidariteit van de verzorgingsstaat maakt plaats voor een minder stevige, meer persoonlijke en warmere solidariteit. Daar zitten veel risico's en tekortkomingen in, maar het is onverstandig deze maatschappelijke trend te negeren met een afkeurende verwijzing naar de caritas van weleer.

SchuldHulpMaatje

Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK

Mieke Kerkhof-Scheenaard is free-lance journalist bij SchuldHulpMaatje

Ruim een miljoen Nederlanders vraagt zich af hoe financieel het einde van de maand te halen. Daarnaast redden vier van de tien gezinnen het daadwerkelijk niet met hun budget. En nog eens een half miljoen Nederlanders komt in de problemen, als het financiële plaatje opeens verandert door een persoonlijk drama. Denk aan echtscheiding, ontslag of ziekte.

SchuldHulpMaatje is een initiatief van kerkelijke en christelijke organisaties in Nederland en het platform voor Christelijke Schuldhulppreventie (PCS). Dit vrijwilligersproject is hun gezamenlijke antwoord op de toenemende schuldenproblematiek. De aanpak richt zich erop dat mensen leren hoe zij een financieel gezond leven kunnen leiden. Dus geen symptombestrijding, maar structurele hulp die uitkomst biedt voor de lange termijn. SchuldHulpMaatjes zijn onbaatzuchtig, zij doen hun werk uit betrokkenheid met hun medemens. Met hulp van een maatje zijn mensen succesvoller bij het oplossen van hun financiële problemen. Onderzoek heeft uitgewezen dat hulp van een maatje ertoe doet. Dankzij hun hulp lossen mensen met meer succes hun financiële problemen op.

Gabrielle Schot (rechts) in gesprek met Hendrik Jan Graber van SchuldHulpMaatje (links) [Foto: Hub Crijns]

Geldgebrek, hoe signaleer je dat?

"Je kunt zelden aan iemand aflezen dat hij schulden heeft, of in ieder geval ernstige financiële zorgen. De meeste mensen zijn er meesters in om dat zolang mogelijk te verbergen. Toch zijn er signalen die je opmerkelijk kunnen maken", vertelt Gabrielle Schot, coördinator SchuldHulpMaatje in Leeuwarden. "Wanneer die signalen je opvallen kun je ervan uitgaan dat er iets aan de hand is. Dan is vervolgens een vertrouwensband belangrijk, zodat mensen over hun probleem met je durven praten en hulp accepteren. Omstanders zwijgen een probleem zelf ook vaak dood omdat zij er geen raad mee weten. Maar zodra iemand weet hoe hij iemand concreet verder kan helpen durft hij het wel aan te kaarten bij bijvoorbeeld zijn vriend of buurman. Daarom is het echt belangrijk dat SchuldHulpMaatjes bekend zijn in een stad."

Gabrielle noemt vanuit haar ervaring een aantal algemene signalen van geldgebrek op. "Niet ontbeten hebben of geen warme maaltijd kunnen koken. Geen van de gezinsleden zijn actief lid van een vereniging. Weinig tot geen sociale contacten hebben. Besparen op belangrijke verzekeringen, zoals voor de auto, huis, inboedel, levensverzekering, zelfs ziektekostenverzekering. Nooit op vakantie gaan, of dichtbij huis blijven en erg sober invullen. Geen schoolvriendjes die meekomen naar huis om er te spelen. Kinderen gaan niet mee op schoolreisje."

Gabrielle geeft het voorbeeld van een onderwijzeres die met Sinterklaas de kinderen een schoentje wilde laten zetten. Een jongetje vroeg haar hoe dat moest omdat hij maar één paar schoenen heeft. Toen de juf dat hoorde maakte zij het probleem bespreekbaar met de ouders. Zij kon hen vertellen dat de school een noodpotje heeft om ouders financieel te ondersteunen.

Uit de praktijkverhalen is het Gabriëlle Schot duidelijk geworden hoe geldgebrek kan leiden tot eenzaamheid. Ook waar je het niet zou verwachten. Zij geeft als voorbeeld een vrouwen-groep van de kerk. Daar staat vaak een potje voor ieders bijdrage aan de koffie. “Je kunt het niet maken om daar nooit iets in te doen, dus blijf je thuis wanneer je zelfs die ene euro niet kunt missen. Vraag dus door naar het waarom als iemand zich overal aan lijkt te onttrekken.” “Maar je kunt niet zomaar op iemand afstapen als je denkt dat zij geldzorgen heeft”, licht Gabriëlle verder toe. “Stel je voor dat je denkt op te merken dat je overbuurvrouw financiële problemen heeft. Alleen als je al een vertrouwensband met haar hebt zal zij je oprechte zorg vertrouwen en hulp accepteren. Werk daar dus eerst aan.”

Benadering van moderne armoede

“Een definitie van armoede is niet eenvoudig te geven. ‘Arm, dat zijn ze pas in Afrika’, is een vaak gehoorde kreet. “Mensen met geldgebrek durven zichzelf dan ook niet vaak arm te noemen. Als je hun probleem bespreekbaar wilt maken, is het vaak beter om te spreken over ‘het niet breed hebben’ of ‘moeite hebben met rondkomen’. Dat haalt een stuk spanning weg. De definitie van de Europese commissie voor armoede luidt als volgt: ‘Mensen zijn arm wanneer de materiële, culturele en sociale middelen onvoldoende zijn om op een manier te leven die als minimaal aanvaardbaar wordt gezien in de samenleving waarin men leeft’. Deze omschrijving maakt overduidelijk hoe relatief het begrip armoede is en mensen dat verschillend ervaren.”

Gabriëlle Schot noemt enkele signalen, op grond waarvan iemand zich in de huidige Westerse wereld arm voelt. “Er niet bij horen, sociale uitsluiting ervaren. Het onrecht ervaren van de ongelijke verdeling. Zich anders behandeld voelen en anders behandeld worden, bijvoorbeeld in contact met instellingen of organisaties. Buitengesloten worden bij

Oorzaken van armoede

Volgens de normen van het Nibud leeft tien procent van de huishoudens in Nederland langdurig in armoede. Deze organisatie wijst daarvoor vijf oorzaken aan, die tegelijkertijd aantonen hoe belangrijk de begeleiding van een SchuldHulpMaatje kan zijn.

- Schuldenproblematiek (39,5 %).
- Langdurig laag inkomen, (38,1 %).
- Onbekendheid met regelgeving. Denk aan subsidieregelingen, noodpotjes, kortingen enzovoorts (20,3%).
- Angst en schaamte. Reden waarom mensen bijvoorbeeld toch koekjes op tafel zetten, terwijl daar eigenlijk geen geld voor is (19,8%).
- Ingewikkelde formulieren (19,7%).

allerlei relationele activiteiten, zoals opbellen, e-mailen, (bij)praten, regelen van allerlei activiteiten, en zo meer.”

SchuldHulpMaatje Heerhugowaard

De vrijwilligers van het schuldhulpmaatje-project hebben de jaarlijkse Stien Duinmeijer Aanmoedigingsprijs van de PvdA Heerhugowaard ontvangen. Met deze prijs wil de PvdA haar waardering uitspreken voor het werk van vrijwilligers en hen aanmoedigen hier mee verder te gaan.

De SchuldHulpMaatjes zijn vrijwilligers die mensen helpen die in ernstige schulden dreigen te raken. Ook bieden ze hulp tijdens schuldhulpverlening, maar dat is dan wat meer op de achtergrond, omdat er dan professionele hulp is. Na afloop van een traject van schulphulp zijn de maatjes er weer om hulp te bieden om de draad weer op een goede manier op te pakken, zonder dat mensen weer opnieuw in de schulden komen.

De SchuldHulpMaatjes zijn nog maar kort begonnen in Heerhugowaard, maar zien nu al dat er veelvuldig een beroep op hen gedaan wordt. Vooral in deze tijd is hun hulp ontzettend belangrijk.

SchuldHulpMaatje

In SchuldHulpMaatje werken samen: Kerk in Actie, het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, de Evangelische Alliantie, Vereniging Samen Kerk zijn in Nederland, de Protestants Christelijke Ouderenbond, de Vincentius Vereniging Nederland, Modus Vivendi, De Budgetteer, Bos Consulting en Crown Financial Ministries. Bezoek voor meer informatie www.schuldhulpmaatje.nl.

Wie hulp zoekt kan ook terecht op www.uitdeschulden.nu.

Diaconie en fondsenwerving

Pieter Ermen is freelance projectmedewerker Kerk in Actie en vrijwilliger bij het Netwerk DAK

Tijdens een bijeenkomst in het 3-Generatie Centrum Utrecht op 12 april jl. voor beroeps-krachten en bestuursleden van missionair-diaconale werkplekken werd stilgestaan bij het werven van subsidies en fondsen. Tijdens deze werkmiddag van het netwerk DAK is in een drietal workshops op verschillende deelaspecten van fondsenwerving ingegaan: een projectplan, een concrete begroting en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit onderwerp werd aangevuld met een uitleg over het verschil tussen subsidies en fondsen.

Jan Vesters, beleidsambtenaar bij DMO, de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Utrecht, gaf de aftrap. Jan heeft vanaf het begin het werk van Titus Schlattmann, buurtpastor in Utrecht, gevolgd en gezien welke maatschappelijke impact zijn werkwijze heeft. Onder de noemer ‘Vernieuwend Welzijn’ subsidieert de gemeente Utrecht het werk van de Stichting Buurtpastoraat. Eén van de ‘best practices’ in den lande!

‘De andere kant’

Jan gaf zijn inleiding met de titel ‘De andere kant’ aan dat dit gevoel over de ander vaak bij beide partijen speelt. Veel kerkelijke en/of missionair-diaconale organisaties zijn huiverig om bij de gemeente aan te kloppen voor subsidie uit angst ‘zich uit te leveren’. Anderzijds bestaat ook bij veel gemeenteambtenaren de angst om een subsidierelatie aan te gaan met een kerkelijke of diaconale organisatie. “We hebben in Nederland immers zoiets als de ‘scheiding van Kerk en Staat’. Niet gehinderd door voldoende kennis hierover blijft men er liever ver vandaan. Jammer, want onder de zorg van de kerken valt ook veel maatschappelijke zorg die gericht is op het versterken van sociale cohesie en zorg voor kwetsbare mensen. Deze zorg valt ook onder de beleidsver-

antwoordelijkheid van de burgerlijke gemeente. In feite is men dus gelijkwaardig als partners. Het opbouwen van een goede relatie is een voorwaarde voor het opbouwen van een inhoudelijke subsidierelatie. Communicatie is het toverwoord. Dat is niet van alle gemeenteambtenaren een kernkwaliteit, dus extra inbreng van de kerkelijke kant is daarbij vaak welkom.”

Religie en openbaar bestuur

Subsidiering van kerkelijke organisaties is onder voorwaarden mogelijk. De subsidie is bestemd voor een bepaalde activiteit, niet voor de instelling als zodanig. De activiteit mag niet in substantiële mate levensbeschouwelijke of religieuze vorming beogen of feitelijk betreffen. Sociaal-maatschappelijke activiteiten van kerken komen dus in beginsel voor subsidiering in aanmerking. Uiteraard dienen ze te passen binnen de beleidsdoelstellingen van de gemeente, subsidie is immers een instrument bedoeld om de uitvoering van beleid te faciliteren. Activiteiten dienen open te staan voor iedereen en liefst ondergebracht te zijn in een aparte stichting. De precieze voorwaarden per gemeente zijn terug te vinden in de Algemene Subsidie Verordening (ASV), te vinden op de website van de betreffende gemeente.

Buurtpastoraat als inlooplek voor jong en oud
[Foto: Peter van der Ros]

Relatiebeheer

Als je de voorwaarden in de officiële stukken leest zou je als organisatie alsnog terug kunnen schrikken. In een gesprek kunnen zaken over en weer verhelderd worden, de gemeente kan per individueel geval beslissen wat het belang is om toch subsidie toe te kennen. De relatie die je als organisatie opbouwt en onderhoudt met de betreffende ambtenaren en/of wethouder (portefeuillehouder) speelt een veel grotere rol dan de bepalingen in de subsidieverordening.

Gelijkwaardigheid: halen en brengen

Er is sprake van een gelijkwaardige relatie; elk van beide partijen kan bij de ander iets halen en iets brengen. Pastoraat dient een maatschappelijk belang, behalve individuele geestelijke zorg draagt het bij aan gemeenschapsofbouw (*community building*) en draagt het daardoor bij aan sociale samenhang. Het heeft een meerwaarde t.o.v. het 'reguliere' welzijnswerk. Daarnaast zijn kerkelijke inloophuizen en diaconale centra vaak vindplaatsen van kwetsbare mensen die recht hebben op zorg, hulp- en dienstverlening. Zij maken er evenwel om meerdere redenen vaak geen gebruik van. Pastoraat en diaconaat enerzijds en de lokale overheid anderzijds kunnen elkaar wederzijds beïnvloeden. Het beleidsterrein van de overheid is constant in ontwikkeling, de visies, inzichten en ontwikkelingen kunnen relevant zijn voor het pastorale en diaconale werkveld. Op hun beurt staan deze organisaties in contact met mensen en andere organisaties en worden daar gevoed met ervaringen en inzichten die voor de (lokale) overheid van belang zijn als feedback, inspiratie en voeding voor beleidsmaatregelen die werkelijk aansluiten bij de behoeften in de maatschappij.

Regie bij subsidieaanvragen

Jan Vesters gaf het dringende advies mee om als organisatie zelf de regie te houden over het proces van een subsidieaanvraag. Zowel de regie over het contact als de regie over de inhoud: dus stevig doorpraten over accepta-

bele en haalbare subsidievoorwaarden. Laat je niet verleiden tot prestatieafspraken als die niet haalbaar zijn of gewoonweg strijdig met het werk op basis van bijvoorbeeld de presentiemethode. Daarom is het van groot belang de eigen doelstellingen en werkwijze helder te hebben. Niet als starre uitgangspunten maar als een duidelijke identiteit. Zoals in elke relatie gaat het ook bij een subsidierelatie om dynamisch mee kunnen bewegen, en soms doe je wat water in de wijn in het belang van de relatie.

Utrecht kent meerdere subsidiemogelijkheden, bijv. het VWU Flexibel Budget als aanvulling op het basiswelzijn en verder budgetten voor ondersteuning van vrijwillige inzet, specifieke groepen en specifieke thema's zoals armoede.

Enkele tips uit de workshops:

- Beschrijf in je projectvoorstel wat de uiteindelijke opbrengst is: de resultaten en het effect op de doelgroep of de lokale gemeenschap. Geef daarnaast aan wat het kost (input) en wat je daarvoor kunt aanbieden en aan wie (de output). Dit vraagt een andere wijze van denken dan men gewend is.
- Houd bij het schrijven van je plan de meest kritisch denkbare lezer voor ogen, dan blijf je scherp.
- Verwijs in de rapportage altijd naar je oorspronkelijke projectplan en voorstel; beschrijf wat je hebt kunnen realiseren.
- Oriënteer je grondig op de situatie en de mogelijkheden bij de gemeente (beleid, subsidievormen) voordat je in gesprek gaat over subsidiemogelijkheden.
- Houd rekening met de begrotingscyclus, de deadlines voor aanvraag en verantwoording zijn hard.
- Start nooit een project voordat de fondsenwerving rond is, de meeste fondsen financieren geen projecten die al gestart zijn.
- Gebruik geen projectsubsidies om structurele activiteiten te financieren.

Het verslag van de werkmiddag van het netwerk DAK over fondsenwerving plus de PowerPoint presentaties van de verschillende inleiders zijn te vinden op de website van netwerk DAK: www.netwerkdak.nl. Via secretariaat@netwerkdak.nl kunt u zich aanmelden voor de nieuwsbrief van netwerk DAK.

Verder lezen: *Tweeluik Religie en Publiek Domein* (VNG, 2009)

Om een heldere en orthodoxe kerk

Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK

Jozef Wissink is hoogleraar praktische theologie aan de Theologische Faculteit van de Universiteit van Tilburg. Op 20 januari 2012 nam hij afscheid met een druk bezocht Symposium en afscheidscollege.

Het Symposium 'Een katholieke kerk met toekomst' kende als hoofdspreker Mgr. Gerard de Korte, bisschop van Groningen-Leeuwarden en een panelgesprek onder leiding van Jan van den Eijden, provinciaal van de franciscanen. De deskundigen waren Adelbert Denaux, decaan van de Faculteit Katholieke Theologie, Gerrit Immink, rector van de Protestantse Theologische Universiteit en Piet Rentinck, oud vicaris-generaal van het aartsbisdom Utrecht

Het is crisis, ook in de kerk

Volgens bisschop De Korte van Groningen-Leeuwarden maakt "de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland momenteel een van de grootste crises door sinds de Reformatie en heeft veel aan gezag ingeboet". De kerk heeft het moeilijk door barrières als globalisering en individualisering, sociale democratisering en liberalisering. Het is niet vanzelfsprekend om zich "bij onze geloofs-gemeenschap aan te sluiten". Sterker nog: een stevige ontkerkelijkheid valt niet te loochenen. Volgens De Korte is "de Nederlandse Romana uitermate broos en kwetsbaar geworden", onder meer door de misbruikschandalen in een recent verleden, waardoor de R.-K. Kerk als geheel onder vuur is komen te liggen. Hij noemde het misbruik "een triest dieptepunt. De gestalte van de Kerk is besmeurd." Hoe nu verder met die kerk? Bisschop De Korte zoekt een opening in een kerk, die helder en

hartelijk is: orthodox en tevens open en gastvrij. In de huidige Nederlandse context doet de Kerk er goed aan om haar identiteit stevig te bewaken en tegelijkertijd open en uitnodigend te zijn. Tegen die achtergrond is orthodoxie voor bisschop De Korte "allereerst een bron, een heilzame bron vol wijsheid over God, mens en samenleving. Katholieke orthodoxie is nooit statisch maar altijd dynamisch en contextueel, steeds aan verandering onderhevig.

In ieder geval gaat het bij een meer exacte begripsbepaling van katholieke orthodoxie om ware, oprechte lofprijzing. Het is een zaak van hoofd, hart en handen. Het gaat om de lofprijzing van God door belijden maar ook door gebed en liturgie en, niet in de laatste plaats, door concreet handelen. Dit alles draagt bij tot een heldere identiteit. Levende en geleefde rechtzinnigheid krijgt in het alledaagse leven gestalte. Er bestaat zo, als het tenminste goed is, een

nauwe band tussen orthodoxie en orthopraxis. Rechtzinnig belijden en levensheiliging horen bijeen als hol en bol. Uiteindelijk gaat het in het christelijk leven om de navolging van Christus. Woord en daad blijven dicht bijeen."

Spoken in tongen

Gerrit Immink ging in zijn reactie vooral in op het verschil tussen het ervaren van het geheim dat kan leiden tot geleefd geloof en de relatie tot institutie, overdragen leer. Ook het protestantisme worstelt met de spanning tussen vrijzinnigheid en de levendigheid van de Geest en de overlevering van de traditie binnen het institutionele. De Heer lofprijzen is één ding, een kerk leiden een ander.

Piet Rentinck heeft in zijn tijd als vicaris-generaal vaak geworsteld met die spanning. Hoe het uitnodigende en hartelijke vol te houden bij tegelijk de noodzaak tot afspraken en regels? Mensen stellen steeds vaker de vraag naar God, geloof, zingeving, maar in hun zoeken naar antwoorden komen ze niet uit bij Jezus Christus, de Kerk, de sacramenten, de Schriften en de traditie of leer van de kerk. Katholieken leven onbekommerd verder met een bijbels analfabetisme en lijken zo inderdaad religieuze humanisten te worden.

Stefan Waanders ziet veel kracht liggen in de kleine groep. Volgens hem moeten we weer toe naar huiskerken en zelfs huisliturgie, zoals de Joden dat hebben in de Joodse gezinnen. Ook de Islam geeft met zijn vijf wegen een belangrijke manier aan om het geloof in het leven van de katholieken centraler te stellen. Het gaat om het ontwikkelen van een eigen geloofspraktijk, dicht in het eigen leven.

Een boek en een afscheidscollege

Het Symposium sloot af met de presentatie van de vriendenbundel, die Jozef Wissink vanuit zijn collega's en vrienden werd aangeboden. Het boek *Een katholieke kerk met toekomst* heeft vier kernen en niet toevallig staat diaconie voorop. Daarna volgen theologie, spiritualiteit en de Kerk. Het boek eindigt met een publicatielijst van Jozef. In zijn afscheidscollege *Christus, missie en theologische cultuurhermeneutiek. Naar nieuwe sporen in de praktische theologie* gaat Jozef Wissink op zoek naar de toekomst van de Kerk. Hij ziet drie scenario's: de kerk wordt een sekte; de kerk wordt een culturele restkerk; de kerk wordt een vitale minderheidskerk. Jozef onderzoekt de eerste twee scenario's zorgvuldig en wijst ze af als onvoldoende levenskrachtig. Zo komt hij tot een keuze voor een vitale minderheidskerk. En concludeert dat er dringend een theologische cultuurhermeneutiek gewenst is.

Een eerste verkenning van deze cultuurhermeneutiek leert dat een cultuur of samenleving noch Jezus Christus in bezit mag nemen (een overheid met een staatskerk of staatsreligie) noch dat een kerk geen kerkelijke verkondiging meer nodig heeft. De *missio* of zending van de kerk heeft naast een diaconale en liturgische ook een evangeliserende dimensie.

Een tweede verkenning leert dat theologische hermeneutiek niet samen valt met sociologische en sociaal-psychologische analyses, maar ook niet zonder kan. De theologische hermeneutiek moet de tekenen van de tijd opspuren als tekenen van het werken van de Geest. En ze zal een zelfkritische houding kennen door zich te laten leren door de dialoog binnen de kerkelijke gemeenschap, door de Schrift, de theologische verwerking ervan

en door de feiten.

In een derde verkenning stelt Jozef Wissink dat de theologische cultuurhermeneutiek veel kan leren van de missiologie. Ten eerste over wat goed en slechte criteria zijn voor inculturatie. Ten tweede dat er uitvoerig gedebatteerd is over de balans tussen evangelisatie, caritas en bevrijding. Ten derde dat missiologen veel hebben opgespoord over de omgang met vreemde religies. Er is daar veel te leren.

Staf Hellemans, Jan van den Eijnden, Piet Rentinck, (red), *Een katholieke Kerk met toekomst. Bij het afscheid van Jozef Wissink als hoogleraar Praktische Theologie aan de faculteit Katholieke Theologie te Tilburg*, uitgegeven in de Reeks: Theologische Perspectieven, nummer 8, pagina's: 212, ISBN: 978-94-90393-17-5, Uitgeverij 2VM, Bergambacht, Prijs: € 21,50. E-mail: info@uitgeverij2vm.nl
De inleiding van Mgr. de Korte staat in het vriendenboek en digitaal op: http://www.katholiek.nl/asp/default.asp?t=weblog_detail&weblog_id=6501
De afscheidsrede van Jozef Wissink is gepubliceerd door de Tilburg University, ISBN 978-94-6167-077-9.

Proeven van goed samenleven

Dr. Erik Sengers is coördinator Dienst Diocesane Caritas van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

De laatste jaren is er een hernieuwde belangstelling voor het katholiek sociaal denken merkbaar. Daarvoor zijn verschillende redenen. Ten eerste zien we een sterke toename van maatschappelijke vraagstukken op een nieuwe en ongekende schaal (mondialisering). Ten tweede, daarmee verbonden, is er door Johannes Paulus II en in de eerste encyclieken van Benedictus XVI aandacht gevraagd voor actuele sociale kwesties. Ten derde zien we dat de katholieke kerk in West-Europa, door secularisering ontdaan van haar maatschappelijke organisaties die het sociale denken handen en voeten gaven, op zoek is naar een nieuw maatschappelijk profiel. Het sociale denken van de kerk kan helpen om de andere kant van de kerk, geplaagd door schandalen en schandaaltjes, zichtbaar te maken. Tenslotte is er na de secularisatie en privatisatie van geloof en kerk een nieuwe, zelfbewuste generatie van jonge katholieken opgestaan die geïnspireerd door het geloof zoekt naar maatschappelijke vertaling ervan.

Aantrekkelijke inleiding

In deze ontwikkeling ontbrak er een actuele inleiding in het katholiek sociaal denken voor het Nederlands taalgebied, die op een aantrekkelijke manier meer en minder ingewijden kan enthousiasmeren voor deze theologische stroom. Thijs Caspers, theoloog

verbonden aan het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO), heeft zich ertoe gezet om zo'n inleiding te schrijven en het resultaat is - dat kan meteen gezegd worden - tot zekere hoogte goed gelukt. De lezer krijgt een aantrekkelijk vormgegeven, betaalbaar, eenvoudig geschreven boekwerk, waarin de basisprincipes en ontwikkeling van

het katholiek sociaal denken staan. Het is toegankelijk voor een breed publiek en is niet te omvangrijk zodat het gemakkelijk gebruikt kan worden in kleine discussiegroepen. Het biedt een goede balans tussen inleiding en niet teveel zeggen, zodat de lezer er zelf mee aan de slag kan. De insteek van het boek wordt gegeven in de inleiding van Erik Borgman: 'Hetatholicisme is van de straat'. Daarmee bedoelt hij dat het geloof zoekt naar realisatie in het

dagelijks leven van mensen,

met relevantie voor de dagelijkse problemen. De sociale leer is daarbij de handleiding of, zoals de titel zegt: *Proeven van goed samenleven*.

Drie delen en tien praktijkvensters

Het boek is opgedeeld in drie delen die onderbroken worden door tien praktijkvensters. Het eerste deel biedt een overzicht van het katholiek sociaal denken: waar komt het vandaan (Bijbelse principes), hoe ontwikkelt het zich (wisselwerking reflectie en noden), wie zijn de belangrijkste spelers (kerkelijke leiding en theologen).

Bij de 'woordvoerders uit de samenleving' wordt verwezen naar Poels en Ariëns, wat ik ten eerste niet correct vond (aangezien het hier gaat om priesters en dus om kerk in strikte zin; noem dan liever een Aalberse die als eerste katholiek minister van Sociale Zaken werd) en ten tweede onvolledig omdat de derde belangrijke speler in het begin van de twintigste eeuw (bisschop Aengenent) over het hoofd gezien wordt. Het eerste deel eindigt met een korte bespreking van de vier principes van de sociale leer: *Bonum Commune*, subsidiariteit, solidariteit en menselijke waardigheid (oftewel personaliteit).

Het tweede deel biedt een overzicht van de moderne encyclieken die de sociale leer hebben vormgegeven, van *Rerum Novarum* tot *Caritas in Veritate*. De opsomming daarvan is vrij volledig. De bespreking van deze documenten is vrij grondig en wil telkens aandacht bieden aan de context waarin de encycliek is ontstaan, de inhoud ervan en de doorwerking in Nederland. Dat is een erg vruchtbare manier van werken, waardoor de brieven goed geplaatst worden. Aan de andere kant trapt de auteur daardoor in de valkuil die vele anderen ook maken als het gaat om katholiek sociaal denken: een overconcentratie op de kerkelijke documenten. De bespreking van de pauselijke brieven beslaat in dit geval de helft van het totale boek, wat in verhouding teveel is. We weten daardoor heel veel, soms overbodige details, over de totstandkoming van de brieven en de historische context, maar het kritische element van de brieven in die context raakt door het rijke kader soms ondergesneeuwd.

Dat kritische kader had in het derde deel goed aan bod kunnen komen, waar gezocht wordt naar een actualisering, maar het komt helaas ook hier niet goed uit de verf. Er is voor gekozen om de encyclieken nog eens te bespreken, nu door een lezing die de hoofdlijnen eruit haalt in vier verschillende fases. Een zekere verdubbeling met het vorige hoofdstuk is daardoor onvermijdelijk. In de conclusie worden enkele 'kerngedachten uit het katholiek sociaal denken' benoemd, maar dit blijft hangen in algemeenheden: 'samenleven is doorlopend oefenen', 'het goede begint bij het kleine', 'ordering wordt

gaandeweg geschapen', 'samenleven is reageren op verandering'. Ja hallo, zo kan ik er nog wel een paar opnoemen en waar zijn nu de beginselen van de sociale leer gebleven? Beter was het geweest kernwoorden van het sociaal denken toe te passen op concrete praktijksituaties, waarvoor blijkbaar de vensters bedoeld waren (bijvoorbeeld Ploum over *De Nieuwe Liefde*, Ruigrok over *Pax Christi*, Smit over het CNV). Maar het is niet altijd duidelijk wat die voorbeelden te maken hebben met het sociale denken, welk kernbegrip voorop staat, wat de (christelijke, katholieke) inspiratie is.

Degelijk, maar te theologisch

Proeven van goed samenleven is een degelijk boek dat zeker aanbevelingswaardig is voor de lezers van dit tijdschrift. Maar de poging om een breed publiek van het katholiek sociaal denken te laten proeven is ten koste gegaan van het kritisch vermogen ervan. De reden daarvoor is dat het boek teveel leunt op de theologie en te weinig sociologie bevat. Een grondige analyse van de huidige maatschappij ontbreekt en daardoor de aansluiting bij de vragen van vandaag. Wat kunnen we met het katholiek sociaal denken zeggen over de schaarste aan voedsel en grondstoffen, over de maatschappelijke discussie rondom migratie en integratie, over de economische en financiële crisis, over de crisis in democratie en maatschappelijk middenveld? De antwoorden daarop - die niet in het boek te vinden zijn - bepalen of de katholieke kerk 'van de straat' is of beter binnen kan blijven.

Dit boekje is onderdeel van een project van het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO) om het katholiek sociaal denken te vitaliseren en te laten aansluiten bij de krachtige traditie van sociaal catholicisme in Nederland. Zie: www.katholieknetwerk.nl

Thijs Caspers (met een inleiding door Erik Borgman), *Proeven van goed samenleven. Inleiding in het katholiek sociaal denken*, Adveniat-VKMO Baarn, 's-Hertogenbosch; ISBN 9789491042294, 128 pag. € 19,50.

Agenda & weetjes

In juni 1972 werd met een oprichtingsakte de samenwerking tussen de landelijke bureaus van de Stichting Bedrijfsapostolaat Nederland (katholiek) en het Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven (protestant) beklonken. De Stichting landelijk bureau Dienst in de Industriële Samenleving werd geboren. Dit jaar viert men in Den Bosch het veertigjarig jubileum.

Lees verder op www.disk-arbeidspastoraat.nl

Op 29 september 1987 organiseerden Arbeidspastoraat DISK en de Raad van Kerken in Nederland de Conferentie 'De Arme Kant van Nederland'. De resultaten werden gepubliceerd in het gelijknamige boek. Zo ontstond de kerkelijke campagne tegen verarming en verrijking. Op 29 september 2012 wordt in Amersfoort het Symposium Rijk & Arm georganiseerd. Niet toevallig 25 jaar later.

Lees verder op www.armekant-eva.nl.

De Vastenbrief 2012 van de Bisschoppenconferentie heet *Barmhartigheid doen. Het belang van de dienst van de liefde*. Een diaconale voltreffer, deze brief, waarin geput wordt uit de Pauselijke encyclieken, de sociale leer van de Kerk en de recente diaconale studies. Naast een lange versie is er ook een korte Voorleesversie.

Kijk ook op www.disk-arbeidspastoraat.nl.

De PCI van de Groenmarktkerk in Haarlem droeg de Gouden Kwast over aan de PCI van de Van Arsparochie, die daarmee voor de Stichting Present een klus gaat doen.

Zie: info@stichtingpresent-haarlem.nl

Het Bisdom Haarlem organiseert op 10 en 11 november 2012 weer een Diaconaal Weekend, te houden in alle parochies. Het thema 'Bondgenoten' geeft aanleiding om samenwerking aan te knopen met allerlei diaconale activiteiten, die in de samenleving gaande zijn. Zoals SchuldHulpMaatje, Present, de voedselbank, het Maatschappelijk Werk, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. De Diocesane Dienst Caritas maakt werkmateriaal. Verder lezen kan door een abonnement te nemen op de digitale Nieuwsbrief Caritas. Kijk op <http://www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/?p=dep&ids=diakonie>.

Gemiddeld krijgt de Rotterdamse Voedselbank per dag tien nieuwe aanmeldingen voor een voedselpakket. Op 1 januari 2011 ontvingen 2713 gezinnen een pakket. Exact een jaar later is dit aantal gestegen tot 3285 gezinnen. In de eerste drie maanden van 2012 zijn al net zo veel aanmeldingen binnengekomen als in heel 2011. Op 20 maart 2012 stond de teller al op 3728 aangemelde gezinnen. Door deze enorme stijging en tegelijkertijd de afname van weg te geven voedsel heeft de Voedselbank Rotterdam moeten besluiten de instroom stop te zetten. Kerken in Rotterdam-Noord hebben daarom de handen ineengeslagen. Pakketten van de voedselbank worden steeds schraller. Daarom zorgen deze kerken tussen 18 maart en 13 mei voor een aanvulling: Operatie Sluitpost. Iedere deelnemende kerk heeft een product geadopteerd. De kerkgangers nemen week in week uit dat product mee naar de kerk. Zo zorgen ze voor goed gevulde en gezonde voedselpakketten. Kijk verder www.voedselbankennederland.nl.

Cordaid Programma Nederland

Cordaid Programma Nederland helpt op diverse manieren om diaconaal werk in parochies en in Nederland mogelijk te maken. Zo is de vernieuwing van *Diakonie & Parochie* door Cordaid Programma Nederland ondersteund.

Project indienen

Maakt u zich met uw stichting of vereniging sterk voor de meest kwetsbaren in Nederland? En kunt u daar wel wat extra steun bij gebruiken? Organiseert u als serviceclub een goed doel? En wil u uw opbrengst verdubbelen? Dien dan een aanvraag in bij Projecten Nederland. Met dit fonds steunt Cordaid diaconale projecten, met een nadruk op vrouwen en armoede. Als u meer wilt weten hoe Cordaid u kan ondersteunen, bezoek dan de site www.cordaid.nl. Kijk in de menubalk op Steun voor uw project.

Cordaid Programma Nederland
Postbus 16440
2500 BK Den Haag
T: 070 31 36 255
E: info@cordaid.nl

Cordaid Bond Zonder Naam

Een van de aanvragen die Cordaid Bond Zonder Naam binnenkreeg via het maatschappelijk werk, was afkomstig van een Chinees echtpaar dat hier legaal verblijft. Toen het stel een kind kreeg, vertelde niemand hen dat voor de baby een verblijfsvergunning aangevraagd moest worden- ook niet bij de geboorteaangifte. Gevolg: het kind werd als illegaal beschouwd, de zorg- en huurtoeslag van het gezin werden stopgezet en het in de ogen van de belastingdienst onterecht ontvangen bedrag werd teruggevorderd. Cordaid Bond Zonder Naam zorgde dat de ouders de schuld konden afbetalen. Ook is beroep aangetekend tegen de beslissing van de belastingdienst. Meer weten?

Klik dan op www.cordaidbondzondernaam.nl.
Cordaid Bond Zonder Naam
Postbus 16437
2500 BK Den Haag
T: 070-3136220
E: info@cordaidbondzondernaam.nl

Donateurs

De Diaconale Alliantie zoekt voor de site www.rkdiaconie.nl donateurs. Het opzetten en bijhouden van deze digitale ontmoetingsplek kost geld. We zijn geholpen met elke bijdrage, klein of groot. Uw financiële gift maakt de instandhouding van deze diaconale website mogelijk.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad (LKDB), Kamer van Koophandel 41183443, Bankrekening nummer 171432, ten name van beheersstichting LKDB, onder vermelding van "Gift Diaconale Alliantie".

Abonneer u op *Diakonie & Parochie*

De kosten voor de jaargang 2012 bedragen € 20,00, inclusief portokosten. Na opgave ontvangt u de resterende nummers van de jaargang thuisgestuurd. De kosten voor de jaargang 2013 zullen hetzelfde zijn, inclusief portokosten. Voor dat bedrag heeft u een praktisch diaconaal vaktijdschrift, waardoor u op de hoogte blijft van de ontwikkelingen op het katholieke diaconale terrein.

Mail uw volledige adresgegevens naar administratie@rkdiaconie.nl

Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diakonie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een tijdschrift dat speciaal naar parochies en Parochiële Caritas Instellingen kijkt. Het wil de lezers helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 20,00 in 2012, losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Voor abonnementen en bestellingen:

LKDB, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch.

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

Het tijdschrift werkt nauw samen met de site van de Diaconale Alliantie www.rkdiaconie.nl

Kijk voor meer diaconale voorbeelden en meer diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee.

Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee: Kristel Ashra, Lodewijk Born, Jan Bosman, Hub Crijns, Rian Ederveen, Pietermel Ermen, Gerard Groener, Ellen Hogema, Raf Janssen, Christian Jongeneel, Mieke Kerkhof-Scheenaard, Tjeu van Knippenberg, Jan Maasen, Henk Meeuws, Erik Sengers, Herman van Well, Jozef Wissink.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: VanEckDesign, Boskoop.

Druk: Drukkerij Accuraat Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld. Uitgezonderd zijn foto's, gedichten en cartoons.

ISSN 0922-9647

Meditatief

Rabbi Mendel over hemel en hel

Rabbi Mendel die zo graag wil weten hoe de hemel en de hel eruit zien, wordt op zekere dag door de profeet Elia meegenomen.

Elia brengt hem naar een grote zaal waar een groot vuur brandt en een tafel staat met een schotel dampende soep erop. Rond de tafel zitten mensen met lange lepels, langer dan hun armen, zodat ze er niet mee kunnen eten. Ze dreigen zodoende te verhongeren. Rabbi Mendel schrikt van deze aanblik en rent weg. Dan brengt de profeet hem naar een andere zaal: hetzelfde schouwspel, alleen gebruiken de mensen daar hun lepels om elkaar de soep aan te reiken.

Rabbi Mendel denkt: zo klein en tegelijk zo groot is het verschil tussen hel en hemel.

Uit: Diakonie & Parochie, 4(1992)4, maart.